

ТАТУ ЕЛДЕ ТҰРАҚТЫЛЫҚ ПЕН ТЫНЫШТЫҚ БОЛАДЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ұлттық құрылтайдың IV отырысына қатысты. Президент Көкше төрі Бурабайда өткен құрылтайда осыдан үш жыл бұрын наурыз айында жариялаған Жолдауына сай жүргізілген қоғамдық-саяси реформалар барысына тоқталып, ел ішіндегі оң өзгерістерге Ұлттық құрылтай мүшелері де орасан зор үлес қосқанын атап өтті.

2-6

**ҚҰРЫЛЫСҚА
ҚАЖЕТТІ ЖАБДЫҚ
ДАЙЫНДАЙДЫ**

8-БЕТ | ҚАЛА МЕН САЛА

ЖЕҢІС ШЕРУІ ЖАҚЫНДАДЫ

Қорғаныс министрлігі Қазақстан халқына маңызды үндеу жасады.

Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 80 жылдығына арналған Астана қаласында өтетін әскери парадқа дайындық шараларына байланысты 13 наурыздан бастап жеке құрамды тасымалдау және әскери техниканың теміржол көлігімен де, өз жүрісімен қозғалысы басталды. Осыған орай еліміздің кейбір аймақтарындағы жолдардың жекелеген учаскелерінде жол қозғалысына уақытша шектеу енгізілуі мүмкін. Сондай-ақ 2025 жылғы 22 сәуір мен 7 мамыр аралығында әскери авиацияның жаттығу

ұшуларын жүргізу үшін Астанада әуе кеңістігін пайдалануға қысқа мерзімді шектеулер қойылады. Әуе рейстерінің кестесіне де өзгерістер енгізілуі мүмкін. Біз азаматтарға рейстер туралы ақпаратты алдын ала нақтылауды ұсынамыз. Енгізілген шектеулерге түсіністікпен қарауды, жалған ақпарат таратпай, тек ресми дереккөздерге жүгінуді сұраймыз» деді Қорғаныс министрлігінің ресми өкілі Руслан Жангулин.

БІР МЕЗГІЛДЕ КҮЙ ТАРТАДЫ

20 наурыз күні сағат 11:00-де Наурыз мейрамына орай барлық мектепте республикалық челлендж өтеді, деп хабарлады Оқу-ағарту министрлігі.

Домбырашылар челленджі – бұл балалар, жастар, педагогтар мен ата-аналардың музыкалық шеберлігін танытатын және бүкіл елді домбыра үнімен біріктіретін ерекше шара болмақ. Бұл шараға барлық тілек білдірушілер қатыса алады.

Биыл Наурыз мейрамын мерекелеу 14-23 наурыз аралығында еліміздің барлық мектептерінде өтеді. Бұл күндері тақырыптық челленждер, экологиялық акциялар және ұлттық ойындар бойынша жарыстар ұйымдастырылады.

**САХНАНЫҢ
КӨРІНБЕЙТІН
КЕЙІПКЕРЛЕРІ**

10-БЕТ | ЕҢБЕК АДАМЫ

Наурыз

ЕЛОРДАДА
НАУРЫЗНАМА
БАСТАЛДЫ

Кеше Наурызнаманың онкүндігі аясында Көрісу күні аталып өтілді. Елорданың Достық үйінде, қалалық кітапханаларда, Оқушылар сарайында танымдық мәдени іс-шаралар ұйымдастырылды. Бүгін Наурызнаманың аясында өтетін Қайырымдылық күнінде «Игі істер марафоны», «Жақсылық жаса» акциялары ұйымдастырылады. Жексенбі күні отбасылық құндылықтарды насихаттайтын Отбасы күні мерекеленеді.

12

ТАТУ ЕЛДЕ ТҰРАҚТЫЛЫҚ

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ ҰЛТТЫҚ

ҚАДІРЛІ ҚАЗЫМ!

Бүгін – Амал күні. Сондықтан баршаңызды шын жүректен құттықтаймын. Бұл күн – Әз-Наурыздың бастауы. Еліміздің төл мерекесі биыл да қасиетті Ораза айына орайлас келіп отыр. Қас-терлі мейрамдарымыз халқымызды игі амалдар жасауға үндейді. Асыл қасиеттерімізді кеңінен дәріптейді.

Құрылтайдың ұлық мерекелермен қатар өтіп жатқаны жақсылықтың нышаны деп ойлаймын.

Осыдан үш жыл бұрын наурыз айында арнайы Жолдау жариялады. Оны жақсы білесіздер.

Елімізді түбегейлі жаңғырту үшін ауқымды реформа жасайтынымызды айттым. Сол кезде алғаш рет Ұлттық құрылтай туралы бастама көтердім.

Үш жылдың ішінде Қазақстан жаңа тұрпатты ел болды. Саяси реформалар жан-жақты өзгерістер жасауға мүмкіндік берді. Жалпыхалықтық референдум арқылы Ата заңға түзетулер енгізілді. Парламенттің құзыры кеңейді, Үкіметтің жауапкершілігі артты. Адам құқықтарын қорғау жүйесі жақсарды. Конституциялық сот құрылды. Шешім қабылдау үдерісіне азаматтардың белсене қатысуына жол ашылды. Басқа да бағыттарда маңызды реформалар жасалды. Жергілікті билік түбегейлі жаңғыртылды.

Үш жылдан астам уақыт ішінде ауыл әкімдерінің 72 пайызы жаңарды. Оның үштен бірі – бұрын мемлекеттік қызметте болмаған азаматтар.

Бір сөзбен айтсақ, аймақтардағы атқарушы билікке жаңа адамдар келіп жатыр.

Пилоттық жоба ретінде аудандар мен облыстық маңызы бар қалалардың 45 әкімі сайланды.

Биылдан бастап барлық аудан әкімдерін халық тікелей сайлайтын болды.

Түрлі деңгейдегі мәслихат сайлауы өкілді билік органдарының жұмысына тың серпін берді. Облыстық және аудандық мәслихат депутаттарының 90 пайызы бір мандатты округтен, яғни тікелей дауыс беру арқылы сайланды.

Билік жүйесінде мұндай ауқымды өзгеріс бұрын-соңды болмады.

Ел ішіндегі өзгерістерге Ұлттық құрылтай мүшелері де орасан зор үлес қосты. Жұртымызды ортақ мақсатқа ұйыстырып, игі істерге жұмылдырды.

Алқалы жиын алғашқы күннен бастап жалпыхалықтық жаңғырудың символына айналды. Қоғамдық диалогтың жаңа үлгісі қалыптасты. Өзара түсіністік пен құрмет бар жерде келісім болады. Құрылтайдың түпкі мақсаты да – осы.

Кешеден бері Ұлттық құрылтай мүшелері көптеген бастама көтеріп жатыр. Қоғамымыздың ең өзекті мәселері жөнінде қызу талқылау өтті.

Құрылтай мүшелері, шақырылған мамандар бұл мәселелер бойынша өз ұсыныстарын айтты.

Үкімет мүшелері, Президент Әкімшілігінің өкілдері, Парламент депутаттары көптеген сұрақтарға жауап беріп, пікір алмасуға белсенді түрде қатысты.

Баршанызға ризашылығымды білдіремін.

Енді бірқатар мәселеге арнайы тоқталып өткім келеді. Ең алдымен қоғамда қызу талқыланып жатқан салық реформасына қатысты пікірімді айтайын.

Салық жүйесі, бұл – бүкіл мемлекеттік жүйенің тірегі. Бюджетте қаржы болмаса, мемлекет өз міндетін толық атқара алмайды, әлеуметтік міндеттемелер де орындалмайды.

Бұл туралы жаңа ғана белгілі экономист Жақсыбек Құлекеев жақсы айтып өтті.

Сондай-ақ Құрылтай мүшелері Қайырбек Арыстанбеков, Марат Башимов, Ерлан Саиров, Расул Рысмамбетов және Мұрат Әбенев салық-бюджет мәселесіне қатысты орынды пікір білдірді.

Еліміз үшін аса қажет шаралардың мән-маңызын халыққа егжей-тегжейлі түсіндіру керек.

Жұрттың бәрі экономист немесе

қаржыгер емес. Мемлекеттің қандай шараны не үшін қолға алып жатқанын бәрі бірдей түсіне бермеуі мүмкін. Сондықтан реформаның мәнін әр адамға түсінікті тілмен жеткізу керек.

Үкімет салық реформасына қатысты жаңа тәсілдерді ұсынды.

Бұл шаралар, жалпы алғанда, дұрыс. Онда негізгі экономикалық және әлеуметтік факторлар ескерілген.

Кәсіби мамандар да, жалпы жұртшылық та қосымша құн салығының мөлшерлемесін көтеру қажеттігіне түсіністікпен қарайды.

Дегенмен ұсынылған шараларға, соның ішінде, қосымша құн салығына қатысты сын-пікірлер де естіліп қалады. Бірақ мұндай пайым шынайы ахуалға негізделмеген.

Түрлі себепке байланысты өзіне ауқымды әлеуметтік міндеттеме алмайтын елдер аз емес.

Ал Қазақстанның бюджет қаржысының жартысынан көбі – әлеуметтік саланың еншісінде.

Біздің еліміз – әлеуметтік мемлекет. Сондықтан білім беру, денсаулық сақтау салаларына инвестиция салуды жалғастырамыз. Бұл – біздің конституциялық міндетіміз. Бірақ шын мұқтаж азаматтарға ғана көмек көрсетілуі керек. Қызметін асыра пайдалануға, әсіресе, алаяқтыққа жол берілмейді.

Сондықтан басымдық берілмеген жобаларға бөлінетін қаржы азаяды. Бұл қажет шара екені айдан анық.

Үкімет осы жылдың соңына дейін оны қалай оңтайландыру керектігін біржола анықтап алуға тиіс.

Қазақстанда түрлі салық режимі, көптеген жеңілдіктер мен преференциялар бар. Оның бәрі елімізде салық офшоры сияқты ахуал қалыптастырды.

Кәсіпкерлердің екі негізгі тобы пайда болды. Олар – заңнамадағы олқылықтарды пайдаланып, салық салынатын табысын өзі үшін азайтып көрсететіндер және барлық салықты адал төлейтіндер.

Кәсіпкерлердің осы екінші тобы бәсекеге төтеп бере алмай жатыр.

Үкімет салық төлеуден жалтару үшін бизнесін бөлшектейтіндердің әрекетіне орынды назар аударды. Өкінішке қарай, мұндай жағдай жаппай белең алған.

Заңнамадағы олқылықтар бизнесті бөлшектеуге жол беріп отырғанын мойындау керек. Бұл мәселе Үкіметте, депутаттар да жете мән бермеген.

Тағы да әдемі көрсеткіштерге әуестеніп кеттік: елімізде екі миллионнан астам салық төлеуші, яғни жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар тіркелген деседі. Бірақ олардың қандай кәсіпорындар екеніне, қалай пайда болғанына, қанша салық төлейтініне, тіпті оны төлеп жатыр ма, жоқ па дегенге еш талдау жасалмаған.

Бірақ қазір құр кінәлаудан іс оңға баспайды.

Енді ахуалды шұғыл түзету қажет. Үкімет пен Парламентке айтарым – заңнамаға жедел түрде тиісті түзетулерді енгізу керек.

Әділ әрі тиімді салық жүйесін құру еліміздің болашағына, кейінгі ұрпақтың тұрмысына тікелей әсер ететінін ұғынған жөн.

Билік бизнеске қолдау көрсетіп келді, көрсете де береді. Бұған күмән болмауға тиіс. Бірақ бизнестің өзі заңды және заңсыз болады. Біз заңды сақтау, тәртіпке бағыну керек деп жатамыз. Ендеше Үкіметтің және жалпы биліктің қолдау шараларының игілігін, бірінші кезекте, адал әрі жауапты, ең бастысы, заң аясында жұмыс істейтін кәсіпкерлер көруге тиіс. Олар тиісті артықшылыққа ие болады.

Салық реформасына келсек, батыл шараларды дәл қазір қабылдау керек. Әйтпесе, бұдан да зор қиындыққа тап боламыз.

Енді бірыңғай уақыт белдеуіне көшуге қатысты пікірталасқа тоқталайын.

Үкімет пен Парламент бұл мәселені талқылады. Арнайы зерттеулер жүргізілді, шешімге күмән келтірген қоғам белсенділерінің қаупі мен күмән-күдігі расталған жоқ.

Үкіметтің және депутаттардың басым көпшілігінің, сондай-ақ мамандардың уәжімен келісемін: біздің кең-байтақ жеріміз бар, халқымыздың саны да салыстырмалы түрде алғанда көп емес. Сондықтан елімізде бірыңғай уақыт белдеуі болуға тиіс. Бұл тәсіл мемлекетті басқару ісін жеңілдетеді, логистика мен көптеген бизнес-үдерісті оңтайландыруға септігін тигізеді.

Осымен пікірталасты доғару қажет деп ойлаймын, оның үстіне бұл мәселені саясиландырудың қажеті жоқ.

Сондай-ақ бүгін Бекзат Алтынбеков, одан бұрын Бақтықожа Ізмұхамбетов пен Светқали Нұржан қоғамдық әдеп мәселесін қозғады. Бұл өте орынды деп ойлаймын.

Қазір әлеуметтік желіде адамға тіл тигізу, ар-намысын аяққа таптау көбейіп кетті. Жалған мәлімет таратушылар да бар. Мұндай келеңсіз үрдістерді тыю жолын қарастыру керек.

Мәжіліс депутаты Ермұрат Бапи еліміздегі діни ахуалға аландаушылық білдіріп жүр.

Құрылтай мүшелері Дания Қыдырбаева және Олжас Сүлеймен жат діни ағымдардың жастар арасында, әсіресе спорт саласында ықпалы күшейіп бара жатқанын айтты.

Теріс ағымдарға, қазақтың болмысына жат идеологияларға тосқауыл қою қажет екеніне еш күмән жоқ.

Елімізде дін бостандығына кепілдік берілген. Бірақ жүгенсіздікке, тәртіпсіздікке жол беруге болмайды.

Діннің аса маңызды миссиясы – ұлтты ұйыстыру. Діни ұйымдардың қызметін реттейтін құжаттар осы талапқа сай болуға тиіс.

Бұл мәселені жан-жақты қарау керек. Соның ішінде заңнаманы жаңа жағдайға бейімдеп отыру өте маңызды.

Құрылтай мүшелері тағы бір жайтқа аландаушылық білдіріп отыр.

Соңғы кезде ел ішінде түрлі алаяқтық әрекеттер жиілеп барады. Теріс пиғылды адамдар қайырымдылыққа деп ақша жинап, оны жеке басының пайдасына жаратады. Сондай-ақ көп адам интернет-алаяқтардан зардап шегуде. Бұл мәселе бойынша бүгін Айгүл Орынбек жақсы айтты.

Бұдан бөлек, қазір жұртқа ақыл айтып ақша табатын жалған психо-

логтар мен «коучтар» көбейіп кетті. Оларға сеніп, алданып қалғандар көп. Маған бұл туралы көптеген шағым түсіп жатыр.

Жауапты органдар бұл мәселені де назарға алуға тиіс.

Тағы бір түйткіл – қазір кинотеатрда көрсетілетін фильмдерге қатысты меннің көңілін көтеріп, күлкі сыйлау – бір бөлек, жағымсыз әдеттерді насихаттау – бір басқа.

Бірақ біз ең алдымен санға емес, сапаға көңіл аударуымыз керек. Көрерменнің көңілін көтеріп, күлкі сыйлау – бір бөлек, жағымсыз әдеттерді насихаттау – бір басқа.

Зорлық-зомбылықты, қатыгездік пен қылмысты насихаттайтын фильмдер де пайда болды.

Осы жерде бір нәрсені ескерген жөн. Бүгінде фильмдердің басым көпшілігі мемлекеттік тапсырыспен емес, жеке қаржыға түсірілуде.

Кино маңызды идеологиялық құрал екенін бәріміз жақсы түсінеміз. Сондықтан жеке қаржыға түсірілсе де, фильмді кинотеатрларға шығармас бұрын алдын ала сараптаудан өткізу жолдарын қарастырған жөн.

Сондай-ақ жақсы мысалдар да бар. Жақында «Шоқан. Қашқария сапары» деген мультфильм шығыпты. Бұл өскелең ұрпаққа әйгілі тарихи тұлға Шоқан Уәлиханов туралы мәлімет беретін өте жақсы туынды деп айтуға болады.

Қазақ тілінде ұлттық нақышта түсірілген осындай мультфильмдер көп болуы қажет.

Бұл – ұлт болашағына тікелей ықпал ететін мәселе. Сондықтан анимацияны дұрыс бағытта дамыту мәселесін қолға алу керек.

Тағы бір маңызды мәселе. Маған белгілі адвокат Айман Омарова хат жолдады. Ол өз хатында күрделі тақырыпты қозғап, әйелдер колониясындағы ахуалға тоқталды. Әсіресе, жүкті әйелдер мен кішкентай балалары бар әйелдердің жағдайына баса назар аударды.

Еліміздегі қылмыстық-атқару жүйесінің мақсаты сотталған азаматтарды жазалау емес, түзету болуы керек деген пікірмен келісемін.

Ер адам немесе әйел болсын, бас бостандығынан айырылғандардың бәрі заң алдында бірдей.

Дегенмен адамгершілік құндылықтарды басшылыққа алып, «Заң мен тәртіп» қағидатын сақтай отырып, кәмелетке толмаған баласы бар әйелдерге қатысты кейбір заңдық ұстанымдарды қайта қарауға болады деп ойлаймын.

Құқық қорғау органдары мен депутаттар осы мәселені байыпты әрі жан-жақты зерттеп, шешім қабылдау үшін ұсыныстар енгізуі керек.

Дмитрий Павленко дұрыс мәселе көтерді. Кәсіби техникалық колледждер жаңа мамандықтарға сұранысты және еңбек нарығындағы жағдайды ескеруге тиіс.

Сарапшылардың айтуынша, біраз жылдан соң солтүстіктегі халықтың саны

едәуір азайып, оңтүстіктегі тұрғындар әлдеқайда көбеюі мүмкін. Бұл – өте өзекті мәселе. Себебі аймақтардың еңбек нарығында теңсіздік одан әрі ұшыға түседі деген сөз. Осы мәселемен Үкімет мұқият айналысуы керек.

Қостанайдағы колледждің тәжірибесін солтүстік аймақтарда кеңінен қолдану қажет.

Құрылтай мүшелері қоғамдағы өзекті мәселелерді үнемі көтеріп жүр. Бәрін сынап-мінеп отыратын бәзбіреулер басты түйткіл – бұл емес, мемлекет назар аударуға тиіс басқа да проблемалар бар деуі мүмкін.

Азаматтарымыз күнделікті тіршілікте көптеген қарапайым түйткілге тап болады. Оны елемей, назардан тыс қалдыру дұрыс емес екенін ескерген жөн.

Сондықтан азаматтардың тұрмысына қатысты мәселелер өзекті болып қала береді. Біз бұл проблемаларды көтереміз, ең бастысы, шешеміз.

Құзырлы органдарға құрылтай қарсаңындағы жұмыс секцияларында айтылған барлық мәселені мұқият қарастыруды тапсырамын. Оның кейбіріне қазір де тоқталып өтемін.

ҚҰРМЕТТІ ҰЛТТЫҚ ҚҰРЫЛТАЙ МҮШЕЛЕРІ!

Біз біртіндеп барлық салада ауқымды реформалар мен нақты өзгерістерді жүзеге асырып жатырмыз. Оның бәрі халықтың тілегі мен заманның талабына сай жасалуда.

Бұл жердегі түпкі мақсат – барлығын өзгерту емес. Ең бастысы – атқарылып жатқан шаруаны оңтайландырып, оның тиімділігін арттыру.

Алдымызда тұрған негізгі міндеттің бірі – жекелеген бағыттар бойынша мемлекеттік аппараттың жұмысын жүйелеп, ретке келтіру.

Өздеріңізге мәлім, елімізде түрлі салаға қатысты бағдарламалар мен кешенді жоспарлар бар. Биыл осындай бірқатар құжаттың мерзімі аяқталады. Өрине, оның кейбірі жалғасады, кейбірі мүлдем тоқтатылады. Үкімет мұқият ойластырып, нақты шешім қабылдауы керек.

Ел болашағы үшін айрықша маңызы бар салалар бойынша жұмыс үздіксіз жалғасуға тиіс.

Мысалы, насихаткерлік және есірткі бизнесіне қарсы күрес туралы жоспардың мерзімі биыл бітеді. Бұл құжат 2023 жылы әзірленген. Мұндай жоспар елімізге қажет екені анық.

Өйткені осы қауіпті кеселге қарсы күрес – өте маңызды мәселенің бірі.

Сондықтан жаңа құжатты дайындауға қазірден бастап кірісу керек.

Биыл балаларды зорлық-зомбылықтан қорғау, өзіне-өзі қол салудың алдын алу туралы жоспардың мерзімі де аяқталады.

Біз әйелдер мен балалардың құқығын қорғау үшін нақты шаралар қабылдадық. Өткен жылы барлық аймақта балаларды Психологиялық қолдау орталықтары ашылды.

Заңдарға маңызды өзгерістер енгізілді. Тұрмыстық зорлық-зомбылықпен күреске қатысты заң қабылданған соң

ПЕН ТЫНЫШТЫҚ БОЛАДЫ

ҚҰРЫЛТАЙДЫҢ ТӨРТІНШІ ОТЫРЫСЫНДА СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

ахуал біршама жақсарды. Бірақ кейбір шалғай аудандарда әлі күнге дейін мұндай келеңсіз оқиғалар тыйылмай тұр. Жат діни ағымның жетегінде жүрген адамдар жағдайды тіпті ұшықтыруда. Жергілікті билік өкілдері мен қоғам белсенділері тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу жұмысынан шет қалып отыр.

Оның үстіне, осы бағыттағы жұмыстар қазір әртүрлі құжатпен реттеледі. Шашыраңқы болып тұр. Соның бәрін бір жерге жинақтаған дұрыс деп ойлаймын. Осыған орай, «Қазақстан балалары» атты біртұтас бағдарлама қабылдаған жөн.

Озық ойлы ұрпақ өсіру үшін білім мен тәрбие әрдайым қатар жүруі керек.

Бұл өте маңызды құжат болмақ. Оны дайындау үшін Үкімет, Парламент депутаттары, омбудсмен Динара Зәкиева, қоғам қайраткерлері өз үлесін қосады деп ойлаймын.

Ашығын айтсақ, бала оқыту ісінде бұған дейін білімге көбірек назар аударылды. Ал ұрпақ тәрбиесіне қатысты жүйелі ұстаным болған жоқ. Бұл салаға тиісті деңгейде көңіл бөлінбей келді. «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы». Сондықтан біліммен қатар тәрбиеге айрықша назар аудару өте маңызды.

Былтыр мектептерде «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы қолға алынды. Бағдарламаны қабылдау – істің басы ғана. Енді жаңарған құжатты еліміздегі барлық мемлекеттік білім ошағына енгізу керек. Оны алдағы уақытта жекеменшік мектептер де басшылыққа алуға тиіс.

Себебі тәрбие жұмысы балаларды түгел қамтуы қажет. Сонда ғана бұл бастама жалпыұлттық ауқымға ие болады. Жобаның түпкі мақсаты – отаншыл, білімді, жасампаз ұрпақ тәрбиелеу. Мұның бәрі – адал азаматқа тән қасиеттер.

Құрылтай мүшелері алдағы уақытта осы бағдарламаны «Адал азамат» деп атауды ұсынып отыр. Мен бұл ұсыныспен толық келісемін.

Құрылтай мүшелері Зүлфия Байсақова мен Бану Нұрғазиева мемлекеттік әлеуметтік тапсырыстың критерийлерін қайта қарау және үкіметтік емес ұйымдар туралы заңнаманы жетілдіру қажеттігін айтты.

Азаматтық сектор реформаларды жүргізу және қоғамды дамыту ісінде маңызды рөл атқарады.

Мемлекет пен үкіметтік емес ұйымдардың серіктестігі өзекті мәселелерді шешуге, жасампаз құндылықтарды дәріптеуге және ұлттың жаңа сапасын қалыптастыруға ықпал етеді.

Сондықтан мемлекеттік әлеуметтік тапсырыстың тиімділігін арттыру үшін қазіргі заманның талаптарына сай келетін жеке заң керек.

Әрине, заң жобасы терең және жан-жақты сараптамадан өтуге тиіс. Құзырлы органдар сарапшылар мен қоғамдық ұйымдарды тарта отырып, бұл мәселемен айналысуы керек.

Біз соңғы жылдары мемлекеттік наградалар мәселесін қайта қарап, бір жүйеге түсірдік. Енді ведомстволық марапаттарды ретке келтіру қажет. Мемлекеттік органдар бұл жұмысты назардан тыс қалдырды. Нақты ереже жоқ, бәріне ортақ мәліметтер қоры да жоқ.

Соның кесірінен кейбір марапаттар орынсыз таратылып жатыр. Тіпті, бір мемлекеттік органның төсбелгісін бір адам бірнеше рет алған жайттар да кездеседі.

Мекемелік марапат – нағыз білікті мамандарға ғана берілетін, сол арқылы кәсіби мәртебені көтеретін маңызды награда. Бұған бей-жай қарауға болмайды.

Сондықтан мекемелік марапаттардың бірыңғай стандартын және тізімін жасау қажет. Әрине, әр мекеменің өз ерекшелігін ескерген жөн. Бірақ бәріне ортақ ұстаным болуы керек. Құзырлы органдарға осы шаруаны қолға алуды тапсырамын.

Менің бастамаммен ономастика саласын ретке келтіру үшін ауқымды жұмыс басталды.

Көшелер мен елді-мекендерге атау

беру немесе атауларды өзгерту мәселесіне келгенде жергілікті атқарушы органдар көп қателік жіберген, бұл ретте тіпті, жерлестік пен тамыр-таныстыққа жол берілген.

Сондықтан бұл істі орталықтандыру туралы шешім қабылданды.

Депутаттар бұл ұсынысқа қолдау білдірді.

Соның нәтижесінде бізде ономастика саласындағы жұмыстың бірыңғай әрі нақты регламенті бар. Алайда тиісті рәсімдерді өзгертіп қана қоймай, сонымен бірге, бұл жұмыспен тиянақты айналысу керек.

Тарихи әділдік қағидатын қатаң ұстану қажет.

Біздің көрнекті тарихи тұлғаларымыз ұлықтауға әбден лайық. Сөз жоқ. Олардың есімін ел жадында сақтау – перзенттік парызымыз әрі жалпыұлттық болмысымызға тән қасиет.

Бірақ ономастиканы «тарихи еңбегі» ешқандай архив құжаттарымен расталмаған тұлғаларды ұлықтау құралы етуге болмайды.

Тәуелсіз Қазақстанда жоғары қызмет атқарған азаматтардың өзі кеңес дәуірінің қайраткерлерін, соның ішінде ашаршылықты ұйымдастыруға қатысы бар адамдарды әсіре мадақтаумен айналысып жүр. Бұл – өкінішті әрі түсініксіз нәрсе.

Жалпы, бұл жұмысты ретке келтіру керек. Ел тарихында айрықша рөл атқарған әйгілі бабаларымыздың есімі көптеген елді мекендер мен көшелерге берілген. Енді осымен тоқтайық.

Өткен заман қайраткерлерінің атын ел жадында сақтау мәселесіне мейлінше салмақты көзқараспен қараған жөн. Қалалар мен көшелердің атауынан халқымыздың төл тарихы көрініс табуы қажет.

Біз әдемі жер-су атауларын және халық ішінде кең таралған дәстүрлі атауларды толық пайдаланбай жүрміз.

Бірақ ауыл-аймақтардың тарихи тұрғыдан ескірген атауларын өзгерту мәселесіне мұқият қараған жөн. Бұл жерде ешқандай науқаншылдық болмауы керек.

Халық арасында жан-жақты түсіндіру жұмысын жүргізіп, тұрғындардың пікірін ескеру маңызды.

Қазір елді мекендердің аумағы ұлғайып жатыр, қалаларда жаңа аудандар бой көтеруде. Осыған байланысты атауы қайталанатын немесе мүлдем атауы жоқ мыңдаған көше пайда болды.

Бұл жағдай өрт сөндірушілерге, тәртіп сақшыларына, жедел жәрдем мен басқа да құрылымдарға қиындық туғызады. Ең алдымен осындай көшелердің атауын ретке келтіру қажет.

Жекеменшік нысандарға атау бергенде де жүгенсіздік болмауы керек.

Кейде қала көшелерінде айтуға ыңғайсыз атауы бар тақтайшалар ілулі тұрады.

Креатив деген, әрине, жақсы, бірақ қоғамдық тәртіп және әдеп нормаларын сақтау керек.

Сондықтан кәсіпкерлердің де ономастика мәселесіне жауапкершілікпен қарағаны жөн.

Қазір депутаттар ономастика комиссиясының келісімімен ғана жеке нысанды адам атымен атауға рұқсат беретін түзетулерді қарап жатыр. Бұл – дұрыс шешім.

Ономастика саласын, мемлекеттік және мекемелік марапаттар жүйесін жетілдіру, жасампаздық құндылықтарын дәріптеу, әлеуметтік кеселдерді жою, азаматтық қоғамды дамыту – мұның бәрі ауқымды идеологиялық жұмыстың ажырамас бөлігі.

Сондықтан ішкі саясаттағы шаруаның бәрін жүйелейтін біртұтас тұжырымдамалық құжат керек деген пікірмен келісемін.

Ұлттық құрылтай мүшелері – Еділ Жаңбыршин, Айдос Сарым, Никита Шаталов, Гүлмира Илеуова, Андрей Чеботарев, Данияр Әшімбаев, Марат Шибұтов және басқа да азаматтар осындай ұсыныс айтты.

Олар өз бастамасын іске асырып, Ішкі саясат тұжырымдамасының жобасын да әзірледі.

Мемлекеттік органдар бұл жобаны жан-жақты зерделеп, барлық мәселені пысықтауы қажет.

Құжатта құзырлы органдар мен мүдделі тараптардың қызметі бір арнаға тоғысуы керек. Онда мемлекеттік идеология жұмысының мақсат-міндеттері мен басымдықтары нақты белгіленуге тиіс.

Тұжырымдамада халқымыздың бірегей болмысын, өмір салтын сипаттайтын жалпыұлттық құндылықтар мен негізгі нысандар айқын көрсетілуі керек.

Бұл, ең алдымен, осы құндылықтар мен нысандарды қоғамда орнықтыру, оларды кеңінен дәріптеу және қорғау үшін қажет.

Келесі мәселе. Ұлттық бірегейлігімізді нығайту жолында мәдениет саласы айрықша рөл атқарады. Әсіресе, төл мәдениетіміздегі Әз-Наурыз мейрамының орны бөлек.

Наурыз мерекесі туралы жаңа тұжырымдама әзірленді. Еліміз Ұлыстың ұлы күнін 14 наурыздан, яғни Амал күнінен бастап, он күн бойы атап өтетін болды. Әр күнге нақты атау берілді. Жұртшылық бұл бастаманы жақсы қабылдады. Әсіресе, Наурызнамадағы «Ұлттық киім күні» қоғамның зор қолдауына ие болды.

Ұлттық киімдерге деген қызығушылық арта түсті. Мектептерде, түрлі мекемелерде, сондай-ақ, ірі компанияларда ұлттық киімге мән беріле бастады. Сұранысқа сай тігін цехтары ашылып, жаңа брендтер, дүкендер пайда болды.

Осылайша, ұлттық киім кию біртіндеп қалыпты көрініске айналып келеді. Бұл – өте жақсы үрдіс.

Бет-жүзді тұмшалайтын қара киімнен гөрі өзіміздің ұлттық киімдеріміз әлдеқайда артық. Әсіресе, әйелдердің дәстүрлі киімі өте ғажап көрінеді. Себебі ұлттық киім, бұл – біздің бірегей ұлттық болмысымыздың маңызды көрінісі. Оны жан-жақты дәріптеуіміз керек.

Тәуелсіздік жылдарында мәдениет саласында көп жұмыс атқарылды. Классикалық және заманауи музыкаға арналған сәулетті ғимараттар салынды. Көптеген театр ашылды.

Қазақстанда театр өнеріне қызығушылық артып келеді. Зал көрерменге толы, қойылымдардың премьерасына билеттер екі-үш апта бұрын сатылып кетеді.

Сахна өнеріне құштар жандардың арасында жастардың көп болуы көңілге ерекше қуаныш ұялатады.

Қазір Қазақстанда 46 аймақтық театр бар. Алайда, оның көпшілігінің жай-күйі мәз емес. Мысалы, Семейде бір ғимаратта үш бірдей театр сығылысып отыр.

Әсіресе, аймақтарда театрларды салуға және дамытуға баса назар аудару керек.

Халқымыздың мәдени әралуандығын сақтауға мүмкіндік беретін орыс және басқа да ұлттық театрларды қолдау маңызды.

Елімізде өнердің бұл түрі де табыс әкелетінін дәлелдеп жүрген жеке театрлар аз емес.

Сондықтан бизнес өкілдерін аймақтағы театрларға белсене қолдау көрсетуге шақырамын.

Биыл ұлы Абай Құнанбайұлының туғанына 180 жыл толады.

Мен осыдан бес жыл бұрын ұлы ойшылдың туғанына 175 жыл толуына орай Семейде абайтанушы ғалымдармен кездестім, сол кезде Абай институтын құру туралы ұсыныс айттым.

Бүгінде бұл бастама цифрлық платформа форматында іске асырылды, яғни біздің диаспоралар мен басқа да шетелдіктерге қазақ тілін үйрету құралы ретінде жұмыс істеп тұр.

Енді осы жобаны толыққанды мәдени-ағарту мекемелеріне айналдыру қажет. Бұл құрылым Конфуций, Гете, Сервантес институттары сияқты жұмыс істеуі керек.

Абай институты негізгі серіктес елдердің бәрінде төл мәдениетімізді насихаттайтын орталық болуға тиіс. Бірқатар елде, мысалы, Қытай, Түркия, Моңғолия және басқа да мемлекеттерде осындай орталықтар ашылатын болды.

Сыртқы істер министрлігі мен «Отандастар» қорына Мәдениет және ақпарат министрлігімен бірлесіп, шетелде осындай орталықтар ашу мәселесі бойынша тиісті жұмысты жалғастыруды тапсырамын.

Тағы бір мәселе. Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы белсене айналысуда. Бұл – қуантарлық жайт. Осы ұйымның бастамаларын біз тұтас қоғам болып әрі қарай қолдауымыз керек.

Мәдениет дегеніміз – жай ғана ғимараттар мен мекемелер емес. Бұл – ұлттық сана-сезімді жаһандық ауқымда нығайта түсетін мықты тұғыр.

Біз ЮНЕСКО-мен ынтымақтастық аясында Қазақстанның материалдық және материалдық емес мұраларын халықаралық тізімдерге енгізуге айрықша мән беріп жатырмыз.

Үкімет түрлі ұлттың барша адамзатқа ортақ білім қазынасына қосқан зияткерлік үлесін көрсететін «Әлем жады» тізіміне деректі мұраларымызды енгізу жұмысын жандандыру қажет.

Жаңа заманда біздің алдымызда жаңа міндеттер тұр.

Көптеген ел өзінің салт-дәстүрі мен қазіргі инновацияларды өзара үйлестіру арқылы дамудың даңғыл жолына түскенін тарихтан көріп-біліп отырмыз.

Сол секілді біз де төл мәдениетімізді қазіргі әлемдегі шынайы жағдайға бейімдеуіміз қажет.

Бүгінгі таңда мәдениет және идеология саласы жасанды интеллектінің ықпалымен түбегейлі өзгере бастады. Бірақ оған толық үміт артуға болмайды. Адам факторы әлі де маңыздылығын жоғалтқан жоқ.

Танымал сервистерге қазіргі заманғы Қазақстан туралы сурет немесе видео әзірлеуге сұраныс берсек, көбінесе шындыққа жанаспа бермейтін өнім ұсынады.

Әзірге интернет кеңістігінде Қазақстан туралы әлемнің кең таралған тілдеріндегі, әсіресе, ағылшын тіліндегі ақпараттар көп емес.

(Жалғасы 4-5-беттерде)

ТАТУ ЕЛДЕ ТҰРАҚТЫЛЫҚ

(Жалғасы. Басы 2-3-беттерде)

Үкімет қолда бар орасан зор деректерді, соның ішінде мұрағаттар мен анықтамалық мәліметтерді, ғылыми зерттеулерді, иллюстрациялар мен фотосуреттерді, музыкалық шығармаларды және өнер туындыларын цифрлық форматқа көшіру жұмысын бастап кетті.

Ұлттық цифрлық мұрағат құрып, оны еліміздегі және шетелдердегі нейрожүйе жасаушылардың еркін пайдалануына мүмкіндік беру керек.

Соңғы жылдары біз ұлттық бірегейлігіміздің маңызды факторы – тарих ғылымының дамуына ерекше көңіл бөліп жатырмыз.

Бүгінгі Құрылтай тағы бір тарихи белеске тұспа-тұс келді. Биыл ел астанасын Қызылордаға көшіру туралы тарихи шешімнің қабылданғанына жүз жыл толып отыр.

Халқымыздың «қазақ» деген байырғы атауы да бір ғасыр бұрын қайтарылды.

Біздің мемлекеттігіміз мыңжылдықтардан бастау алады, оның тамыры тым тереңде жатқаны даусыз.

Бірақ осыдан бір ғасыр бұрын ұлтымыздың өз атауының оралуы тарихи әділдік орнату жолындағы маңызды қадам болғанын ашық айтуымыз керек.

Бұл істе сол кездегі Үкімет басшысы Сәкен Сейфуллин айрықша рөл атқарды. Ол «Қазақты қазақ дейік, қатені түзетейік» деген мақала жазып, арнайы идеологиялық науқанды бастап берді.

Мұндай маңызды оқиғалар ел жанында сақталуға тиіс.

Осы ретте Құрылтайдың келесі отырысын Сыр бойында, кезінде Қазақ елінің астанасы болған Қызылорда қаласында өткізуді ұсынамын.

Осы жиында мен көрнекті қаламгер Төлен Әбдіктің жыл басында «Егемен Қазақстан» газетіне берген сұхбатын атап өткім келеді. Жазушы «Атаның баласы болма, адамның баласы бол» деп орынды пікірін айтты.

Осы ретте қосымша айтарым: Өз ұлтынды өзгелерден биік қою түптің түбінде жарға жығады. Қазақ халқы өзгелерден кем емес, бұл – ақиқат, бірақ артық та емес деп айтуымыз керек.

Қазақ халқын данышпан деп айтсақ, қателеспейміз. Дегенмен дүние жүзінде данышпан халықтар аз емес. Бұл да – ақиқат. Мұндай пікір кейбір адамға ұнамауы мүмкін. Алайда, көпшіліктің көңілінен шығамын деп, тура сөзден жаңылнуға болмайды.

Шын мәнінде, әр ел басқа жұрттан даму деңгейіне қарай озбақ.

Жалпы, біз төл тарихымызға көкжиегі кең, тамыры терең өркениеттік көзқараспен қарауымыз керек. Бұл өте маңызды. Сонда ғана халқымыздың өткеніне, бүгіні мен болашағына мүлде жаңа көзқарас пайда болады.

Қазір отандық тарих ғылымының және біздің зияткерлеріміздің алдында төл тарихымыз туралы түсінікті жаһандық өркениет парадигмасы тұрғысынан кеңейту міндеті тұр.

Ашығын айтсақ, көптеген ғалымдар мен қоғам белсенділері әлі күнге дейін Қазақстанның жылнамасына ұлттың жадына жара салған тарихи оқиғалар тұрғысынан қарайды.

Бұл жардай төл тарихымызға көзқарас ауқымын тарылтады. Біз барынша кең әрі терең ойлауымыз қажет.

Осы сәтті пайдалана отырып, кеңестік кезеңге қатысты біржақты талдаулар мен пайымдаулардан сақтандырып келеді. Менің пікірімше, біз үшін бұл ортақ тарихтың күнгірт тұстары болды, бірақ жарқын тұстары да бар. Мұны дұрыс түсіну керек. Әйтпесе, біз әлеуметтік-саяси даму жолында салдары ауыр соғатын адасудың құрсауында қалуымыз ықтимал.

Аз зерттелген немесе мүлде зерттелмеген тақырыптарды ғана зерделеу жеткіліксіз.

Біз Қазақстанды әлем өркениетінің дербес бөлігі ретінде танытуымыз керек.

Қазақ халқының әмбебап әрі бірегей өмірлік тәжірибесін толық ашып көрсету маңызды. Бұл қазіргі Қазақстанның миссиясын терең түсінуге септігін тигізеді.

Көшпенділер өркениетінің бесігі болу дегеніміз – өз еліңнің өткенін есте сақтау ғана емес.

Сонымен бірге, бұл – түрлі ха-

лықтар мен мәдениеттерді, дәуірлер мен кеңістіктерді ортақ игілік үшін жұмылдыру деген сөз.

Тарихымыздың әр белесі бізге бөлінуді емес, бірігуді, қиратуды емес, жасампаз болуды үйретіп келеді.

Сондықтан Қазақстан Ұлы дала жүрегі ретінде бүгін де өзінің тарихи миссиясын жалғастыра беруі керек.

Көне заманнан келе жатқан көшпенділер дәстүрі елді артқа тартатын емес, болашаққа бастайтын мықты қуат көзі болуға тиіс. Дей тұрғанмен, тарихты аңызға айналдырып, ескі заманның шырмауында қалып қоюға да болмайды. Тарихи-мәдени мұрамызды ХХІ ғасырға сай жаңғыртып, жүйелі түрде дәріптеуіміз қажет.

Ғылыми зерттеулер жүргізу, тарихи ескерткіштерді қалпына келтіру, археологиялық қазба жұмыстарын жандандыру, музей ісін дамыту, шетел мұрағаттарын зерделеу, салт-дәстүрімізді жаңғырту – осы жұмыстың бәрін бір жоспарға келтіру керек.

ҚҰРМЕТТІ ЖИЫНҒА ҚАТЫСУШЫЛАР!

Біз Ұлттық құрылтайдың отырыстарында үнемі әлеуметтік және мәдени-гуманитарлық мәселелерге қатысты маңызды шешімдер қабылдап қана қоймай, ел дамуының басқа да бағыттары бойынша басты басымдықтарды айқындаймыз.

Аймақтардағы экономиканың өркендеуіне серпін беретін жаңа мүмкіндіктерге жол ашу және өңірлердің даму деңгейіндегі теңсіздікті жою – қазір мемлекет алдында тұрған негізгі міндеттің бірі.

Биыл экономиканың нақты секторына жұмсалатын қаржы көлемін екі есеге жуық көбейтіп, 8 триллион теңгеге дейін жеткізу жоспарланып отыр.

Алдағы жылдары Үкімет нақты секторға бөлінетін қаржы көлемін 10 триллион теңгеге дейін жеткізуге тиіс.

Бұл жерде бизнесті қолдаудың елімізде бұрын-соңды болмаған ауқымды шаралары туралы айтылып отыр.

Сондықтан биліктің, Үкіметтің бизнеске қысым көрсетіп жатқаны жөніндегі әңгімелер мүлде негізсіз. Бизнес әрдайым Үкімет назарында болған, алдағы уақытта да тыс қалмайды.

Қазір бүкіл елімізде ірі инфрақұрылымдық жобалар жүзеге асырылып жатыр.

Атап айтқанда, 2025-2026 жылдардың өзінде Қашаған кенішінде газ өңдеу зауытын, сонымен бірге, «Талдықорған – Үшарал» магистральді газ құбыры мен «Бейнеу–Бозой–Шымкент» газ құбырының екінші желісін іске қосу көзделген.

Үкімет Қызылорда және Түркістан облыстарында бу-газ құрылғысына негізделген электр стансасы салуды жоспарлап отыр. Алматыдағы ЖЭО-2 және ЖЭО-3 жаңғыртылатын болады. «Кендірлі» демалыс аймағында

су тұщытатын зауыт жұмыс істей бастайды. Кәсіпорын Жаңаөзен қаласы тұрғындарын ауыз сумен тұрақты қамтамасыз етеді.

Қарағандыда және Екібастұзда болат қорытатын зауыттар, Жамбыл облысында минералды тыңайтқыш өндіретін химия кешені пайдалануға беріледі.

Алматы қаласында және Қостанай облысында автокөлік зауыттары ашылады.

«Достық-Мойынты» темір жол учаскесінің және Алматы бекетін айналып өтетін темір жол желісінің құрылысы аяқталады. «Қызылжар – Мойынты» бағытында жаңа жоба басталады.

Ақтауда Каспий теңізінің жағалауындағы контейнер хабы салынып бітеді. «Қорғас – Шығыс қақпа» ЕЭА аумағында халықаралық әуежай жұмыс істей бастайды. Жайсаң, Катонқарағай мен Кендірлі демалыс аймақтарында да әуежай ашылады.

Каспий теңізінің ұлтанымен талшықты-оптикалық байланыс желісі тартылады, бұл қадам Еуропа мен Азия арасында цифрлық дәліз жасауға мүмкіндік береді.

Еліміздің автокөлік жолдары желісін дамыту жұмысының мән-маңызы өте зор.

Осы тұста тағы бір маңызды инфрақұрылымдық жоба қолға алынатыны туралы жариялағым келеді.

Мен Үкіметке Астанадан Арқалық, Торғай және Ырғыз арқылы Транскаспий халықаралық көлік дәлізіне тура шығатын автокөлік жолының құрылысын бастауды тапсырдым.

Жаңа күре жол орталық және батыс аймақтардың арасын 560 шақырымға қысқартады.

Бұл – тұтас Торғай өңірінің дамуына тың серпін беретін ауқымды жоба.

Бұдан бөлек, Арқалықтағы әуежайды қалпына келтіріп, жаңа аэровокзал салған жөн. Бұл жоба ішкі көлік қатынастарын едәуір жақсартады. Сондай-ақ орталық аймақтағы ауыл шаруашылығы жерлерін игеруге және мал шаруашылығын дамытуға тың серпін береді. Елімізде машина жасау, металлургия, мұнай-химия, агроөнеркәсіп және көлік-логистика салаларында мұндай жобалар аз емес.

Алдағы төрт жыл ішінде елімізде жыл сайын 200-ге жуық инвестициялық жоба іске қосылып отырады.

Осы арқылы біз мемлекеттің жаңа индустриялық қалыбын жасап, көлік-транзит әлеуетін нығайта түсеміз.

Біздің мемлекетімізге ірі инфрақұрылымдық жобалар өте қажет. Ауқымды жобалар аймақтардың экономикалық мүмкіндігін арттырады.

Мыңдаған жаңа жұмыс орнын ашып, азаматтардың әл-ауқатын жақсартуға ықпал етеді.

Жалпы айтқанда, ірі жобаларды жүзеге асыру – еліміздің осы аймақтағы көшбасшылық рөлін арттыратын бірден-бір жол.

Біз 2022 жылы жаңадан үш облыс

құрып, осы аймақтардың дамуына күшті серпін бердік. Бұл ақыры дұрыс шешім болды. Әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштер едәуір артты, инвестиция келе бастады.

Соның арқасында жергілікті тұрғындардың тұрмыс сапасы да жақсара түсті.

Дегенмен Үкімет жаңа облыстардың ахуалын бақылауда ұстауға тиіс. Оларға көмектесу қажет.

Менің тапсырмаммен Абай және Шығыс Қазақстан облыстарында шекара маңындағы бірнеше аудан қалпына келтірілді. Мұны жұрт өте жақсы қабылдады. Жаңа аудандарда тіршілік жанданды, инфрақұрылым жақсара бастады.

Ауылды дамыту тұжырымдамасында шекаралық аумақтарға қатысты жұмыстың негізгі бағдары айқындалған. Шеткері жатқан елді-мекендердің ахуалы ел іргесінің бекем болуына тікелей әсер етеді. Бұл – стратегиялық маңызды бар мәселе. Сондықтан осы бағыттағы жұмысты белсенді түрде жалғастыру керек.

Аманат партиясы шекара маңындағы аудандарды дамытуға қатысты жаңа заң қабылдауды ұсынып отыр.

Үкіметке депутаттармен бірге бұл бастаманы жан-жақты қарастыруды тапсырамын.

Әдетте шекара маңындағы аудандар арқылы маңызды көлік-логистика дәліздері өтеді.

Биыл автокөліктерге арналған 9 кеден бекетін жаңғырту жұмыстарын аяқтау керек. Соның нәтижесінде, мұндай бекеттердің өткізу мүмкіндігі 6 есе артады. Бұл жоба еліміздің транзиттік әлеуетін нығайтуға едәуір үлес қосады.

Аймақтардың дамуындағы алшақтықты жою үшін нақты стандарттарға сүйене отырып инфрақұрылым, әлеуметтік қамсыздандыру, экологиялық көрсеткіштер және басқа да маңызды өлшемдер бойынша артта қалған өңірлерді анықтау қажет.

Орталықтың күш-жігерін осындай алшақтықты жоюға жұмылдыру керек.

Сол үшін қазір Өңірлерді дамыту тұжырымдамасы әзірленіп жатыр.

Құжатта аймақтар арасындағы теңсіздікті жоюға және мекемелер арасындағы өзара іс-қимылды жақсартуға бағытталған тың тәсілдер қарастырылады.

Өңірлердің іс-қимылы нақты салаға жауапты мемлекеттік органдардың республикалық деңгейде атқарып жатқан жұмыстарына сәйкес жүргізілуі қажет. Іс-шаралар үйлесімді болуға тиіс.

Бұл – барлық салаға қатысты мәселе.

Мысалы, солтүстікке көктем енді келіп жатыр. Қар еріп, елді мекендерді қарғын су басу қаупі туындайды.

Былтырғы тасқыннан орталық та, жергілікті билік те тиісті қорытынды жасады деген тиісті ақпаратты алып жатырмын. Жаз шыққан соң өрт қаупі күшейеді. Табиғат апаттарының алдын алу, сақтану шаралары үнемі назарда болуы керек.

Мен жаппай цифрландыру мен

жасанды интеллектіні барлық салаға кеңінен енгізу мәселесіне үнемі назар аударамын.

Қазір қай елдің жаңа технологияларды өз пайдасына жарата алатыны, қай елдің көш соңында қалатыны анықталып жатқан шешуші кезеңге қадам бастық.

Экономиканың барлық саласы және еңбек нарығы жасанды интеллектінің тікелей қатысуымен түбегейлі өзгеріп жатыр. Адамзат тіршілігінің мәні мен қалыбы басқаша сипат алып барады.

Осы орайда, инновациялар экономикасы деген жаңа құбылыс пайда болды. Онда өзгеше ойлау қабілеті, шығармашылық тұрғыдағы жаңашылдық және әлеуметтік дағдылар алдыңғы қатарға шығады.

Жасанды интеллектіні қолдану бюджет қаражатын пайдалану тиімділігін барынша арттыруға, салық және кеден ісін жүргізудің сапасын жақсартуға, мемлекеттік сатып алу саласын оңтайландыруға, сондай-ақ азаматтар мен мемлекет арасындағы өзара іс-қимыл үрдістерінің бәрін одан әрі жеңілдетуге мүмкіндік береді.

Сол себепті цифрландыру және жасанды интеллект мәселелерімен жеке өзім айналысып жатырмын. Шетелдік мамандармен, кәсіпкерлермен кездесіп жүрмін. Жүздесулердің барлығы ресми жариялана бермейді. Бірақ бұл мәселе менің бақылауымда. Таая арада, мүмкін жыл соңына дейін Астанада Smart city жобасы енгізілгенін хабарлаймыз. Бұл істе БАӘ, АҚШ компанияларымен ынтымақтастық орнаттық. Қытайдың құрылымдарымен де тығыз қарым-қатынас жолға қойылған. Дәл осы бағытта Қазақстан нақты прогреске қол жеткізеді деп ойлаймын.

Құзырлы мемлекеттік органдар сарапшылармен және IT-мамандармен қоян-қолтық жұмыс істей отырып, артық шығындарды азайтуға, барлық саланы ашықтығын қамтамасыз етіп, өнімділігін арттыруға арналған тың тәсілдер іздеп тауып, оны қолданысқа енгізіп отыруға тиіс.

Мен бұл мәселені ерекше бақылауда ұстаймын.

Экономиканың барлық саласына цифрлық технологиялардың енгізілуі еліміздің бәсекеге қабілетін арттыратын ең басты фактор болуға тиіс.

Бұл жерде цифрлық активтер индустриясы мен блокчейн технологиясын дамыту маңызды рөл атқарады.

Цифрлық активтердің заңды айналымын қамтамасыз ету, криптоайырбастау қызметін жүргізу және цифрлық майнингке инвестиция тарту үшін осы саланы реттеу ісін ырықтандыруда шұғыл шаралар қабылдау қажет.

Бұл қадам еліміздің осы аймақтағы цифрлық қаржы технологияларының орталығы ретіндегі рөлін арттырады. Сондай-ақ цифрлық активтердің көлеңкелі айналымын азайтуға мүмкіндік береді әрі салық түсімін көбейтуге септігін тигізеді.

Мұнда Америка ашып отырған жоқпын, Президент Трамп басқаратын АҚШ әкімшілігі осы бағытқа ден қойды. Біз мұны ескеруіміз керек.

Қазіргі заманда экономика инновацияға негізделуі керек екені сөзсіз.

Біз ғылымды дамыту, соның ішінде қолданбалы зерттеулер жүргізу үшін көп жұмыс істеп жатырмыз.

Ғылыми жаңалықтарды коммерцияландыруға, ғылым мен өндірістің байланысын күшейтуге баса мән беріліп отыр.

Дегенмен Қазақстанда әлі күнге дейін бірде-бір ғылым қалашығы жоқ.

Алматы іргесіндегі «Алатау» инновациялық технологиялар паркінің аумағында ғылым қалашығын құру туралы идея бар екенін білемін.

Үкімет осы бастаманы жан-жақты зерделеп, тиісті заң дайындауы керек.

Ғалымдардың пікірінше, тиісті тәжірибесі мен дәстүрі бар Құрчатов қаласы екінші ғылым қалашығы бола алады.

Бірақ мынаны ескерткім келеді: осы жоспардың бәрі шынайы есеп-қисапқа және табанды жұмысқа негізделуге тиіс. Көзбояушылық пен көпірмешіз сөзге әбден тойдық. Енді оның сұрауы қатты болады.

ПЕН ТЫНЫШТЫҚ БОЛАДЫ

Біз бастама көтеріп, кейіннен оны ұмытып кетеміз. Тіпті желге ұшады деуге болады. Бұл жазылмас дертке айналды. Жоспарда бәрі әдемі, әсіресе, оны ғалымдар түзіп жатса, бұл жақсы. Бірақ нақты есеп керек. Оның ішінде бюджеттің мүмкіндігі ескерілгені жөн. Бастысы, осы жоспарлардың тиімді орындалуы. Сондықтан мен ұсыныстың жалпы қабылданғанын ескертіп отырмын. Шын мәнінде, ғылым қалашығы керек. Оларды Алматыда, Курчатовта салу ақылға қонады. Бірақ Үкімет те, ғалымдар мен салалық министрлік те нәтиже шығару қажет екенін түсінгені жөн. Біз ғалымдарды шетелде тағылымдамадан өткізу тәжірибесін енгіздік. Бірақ ғылымға мүлде қатысы жоқ ғалымдар шетел асты. Мен 78 жасында «Болашақ» бағдарламасымен оқуға барған кісіні білемін. 78 жаста қайдағы «Болашақ»? Көп істің соңы осындай түсініксіз жағдайларға ұласып кетеді.

Келесі мәселе. Туризм аймақтардың дамуына серпін беретін сала болуға тиіс. Жергілікті жердегі республикалық және халықаралық іс-шаралар өңірлердің туристік әлеуетін арттыруға ықпал етеді.

Биыл Таразда өтетін «Достастық жәрмеңкесі» осындай жобаның бірі болмақ. Жәрмеңкеге көптеген елдің қолөнершілері мен ауыл шаруашылығы мамандары шақырылды. Бұл іс-шара серіктес елдермен экономикалық байланысымызды одан әрі күшейтеді. Сонымен қатар ең көне сауда және мәдениет орталығының бірі – Тараз қаласының беделін арттыра түседі, облысқа жаңа инвестиция жартуа және туристердің көптеп келуіне септігін тигізеді.

Жалпы, әр аймақта жұртшылық асыға күтетін әрі дәстүрге айналған осындай маңызды мәдени-туристік іс-шаралар өтіп тұрады. Оны негізінен демеушілердің қаражаты есебінен ұйымдастырған жөн. Іс-шараларды жыл бойы жалғасатындай етіп біркелкі бөлу, бренд ретінде қалыптастырып, жарнамалау керек.

Әрбір оқиға бұқаралық ақпарат құралдары арқылы көрсетіліп, ел ішінде және шетелдерде жұрт назарына ілігуі тиіс.

Мұның бәрі адамдардың аймақтарға қызығушылығын арттырып, туризмді дамытуға мүмкіндік береді.

Туризм – бизнес пен экономиканың тұтас саласы. Мамандарды даярлау қажет.

Табиғи байлығымен, жан-жануарлар дүниесімен бүкіл әлемге танымал еліміздің биологиялық әралуандығын қорғау айрықша маңызды міндетке айналды.

Кеше жұмыс секциясы кезінде «Ауыл» партиясының өкілдері киіктер туралы мәселе көтергенін білемін.

Аймақтардағы шаруалардан да осыған қатысты өтініштер-хаттар келіп жатыр.

Рұқсатсыз аң аулағандарға жазаны күшейту үшін менің бастамамен 2019 жылы заңнамалық шаралар қабылданды.

Осы және басқа да жан-жақты шаралардың нәтижесінде еліміздегі киік саны күрт артты. Қазір оларға жойылып кету қаупі төніп тұрған жоқ.

Бірақ енді басқа мәселе туындады. Ауыл шаруашылығы зардап шегіп жатыр.

Эпизоотиялық ахуалдың да күрделеніп кету қаупі бар. Жалпы, экжүйеге түсетін салмақ артты.

Үкіметке білікті мамандарды жұмылдыра отырып, осы мәселені жан-жақты зерделеуді және байыпты шешім қабылдауды тапсырамын.

Біз Балқаш көлінің айналасында Тұран жолбарысының популяциясын қалпына келтіруге кірістік. Бұл – шаруашылық қызметке байланысты шешуге тура келетін көптеген мәселемен қатар жүретін күрделі міндет.

Келесі кезекте ілбістерді сақтап, оның санын көбейтуіміз керек.

Адамзаттың бүлдіргі іс-әрекетінің кесірінен Каспий итбалығы, қызғылт қоқиқаз және басқа да ерекше жан-жануарлар мен өсімдіктер әлеміне қатер төніп тұр. Ащы да болса шындық

осы. Біз табиғаттың осы бір сыйына барынша назар аударып, оны сақтай білуіміз қажет.

Сондықтан Халықаралық биологиялық әралуандықты қорғау қорын құру керек деп санаймын.

Мен Мемлекет басшысы ретінде бұл ауқымды жұмыстың маңызы орасан зор екенін көрсету үшін осы қоғамдық ұйымға өзім жетекшілік етуге дайынмын.

Бұған қоса, біз тағы бір қазынамыз – тазыны халықаралық тізімге енгізе алғанымызды айта кеткім келеді.

Аң аулайтын айрықша қасиеттері бар қазақы иттің тұқымын енді бүкіл әлем біледі.

Жақында мен Парижде Елисей сарайында болдым. Франция Президенті Эмманюэль Макронға сыйлаған қос тазыны көрдім. Франциялықтар тазылардың ерекше қабілетіне тәңті.

Сонымен бірге тазалық мәселесі әрдайым назарда болуға тиіс.

Бытырдан бері елімізде «Таза Қазақстан» акциясы жүріп жатыр.

Бастамаға азаматтар жаппай қолдау білдірді. Акция жалпыұлттық сипатқа ие болды. Күн жылынып келеді, енді жұрт сенбілікке шығып, айналасын тазалайды. Бұл өте дұрыс.

Мен бұған дейін де айттым, «Таза Қазақстан» жай науқан емес. Бұл әр адамның және барша халықтың күнделікті дағдысы, өмір салты болуы қажет.

Баршаңызға мәлім, екі жыл бұрын менің тапсырмаммен «Жайлы мектеп» ұлттық жобасы басталды. Жобаның негізгі мақсаты мектептегі орын тапшылығын жою, сондай-ақ апатты және үш ауысымды мектептер мәселесін шешу болды. Ақмола облысы ұлттық жоба бойынша салынатын барлық мектептің құрылысын бірінші болып аяқтады. Аймақта 12 мыңнан астам оқушыға арналған жаңа білім ошақтары ашылды.

Басқа облыстарда құрылыс барысы мәз емес. Үкімет пен «Самұрық-Қазына» қоры бұл жұмысты қолға алуы керек. Мен таяу арада тексеремін.

Биыл елімізде 500 мың оқушыға арналған екі жүзден астам мектеп салынады.

Мына жайтты қаперде ұстаған жөн: барлық жерде тек «Жайлы мектеп» жобасы аясында мектеп салу міндетті емес. Сапалы салынған қарапайым мектептерге де сұраныс жоғары. Жуырда Талдықорғанға бардым. Ондағы қазақ мектебі қарапайым болса да тартымды. Осындай мектептерді барлық жерде салу керек. Өйткені «Жайлы мектептер» айтарлықтай қымбат, оны әр облысқа сала берудің қажеті де шамалы.

Үш жылда 1300, соның ішінде ауылдағы 900 білім ордасын жаңғырту қажет. Жаңа оқу жылына дейін мемлекеттік және жекеменшік мектептің барлығы балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ететін арнайы құралдармен жабдықталуға тиіс.

Бүкіл ел бойынша медицина инфрақұрылымын барынша дамыту жұмыстары жалғасады. Осы жылдың соңына дейін «Ауылда денсаулық сақтауды жаңғырту» ұлттық жобасы аясында 188 медицина нысаны салынады.

Риддерде көпбейінді аурухананы, Өскеменде гематология орталығын, Ақтауда жедел жәрдем стансасын, Алматыда Жұқпалы аурулар ұлттық ғылыми орталығын, Астанада Ұлттық ғылыми онкология орталығының жаңа ғимаратын пайдалануға беру қажет.

2026 жылы 32 аудандық орталық аурухананы жаңғырту, сондай-ақ Қызылорда және Маңғыстау облыстарындағы ауруханаларды салып бітіру керек.

Жұмысты аяқтау мерзімін бұзуға болмайды.

Тұрғындарға, әсіресе әлеуметтік жағынан осал топтағы азаматтарға баспананың қолжетімді болуы – тұрмыс сапасының жақсарғанын білдіретін негізгі көрсеткіш.

Быттыр мемлекет осы санаттағы адамдар үшін 21 мыңға жуық пәтер сатып алды. Соңғы екі жылда бірқатар қалада (Семей, Тараз, Кентау, Орал) ерекше қажеттілігі бар адамдарға ар-

налған заманауи оңалту орталықтары бой көтерді.

2026 жылдың аяғына дейін Ақтөбеде, Атырауда, Көкшетауда, Шымкентте және Талдықорғанда дәл осындай орталықтар ашу қажет.

Бұдан бөлек, әрбір облыс орталығында ерекше қажеттілігі бар, соның ішінде аутизмге шалдыққан балаларды оңалту және дамыту орталықтарын құру керек.

Өкінішке қарай, дүние жүзінде осындай диагнозы бар балалардың саны жылдам өсіп барады. Мұндай жағдай Қазақстанда да бар.

Аталған дертке шалдыққан балалардың ата-аналары Астанаға барып, ем алуға мәжбүр. Үкімет пен әкімдерге осы мәселені шешуге дереу кірісуді тапсырамын. Әр облыс орталығында ерекше қажеттілігі бар, аутизм дертіне шалдыққан балаларға арналған нысандар болуы керек.

Демеушілердің және «Қазақстан халқына» қорының көмегімен осы маңызды жұмыста белгілі бір ілгерілеу бар.

Үкімет пен әкімдер бұл шаруаны жандандыруы қажет.

Қазақстанда ерекше қажеттілігі бар әрбір баланың толыққанды білім алуға мүмкіндігі болуы керек. Бұл – өте маңызды мәселе.

Сондықтан жыл соңына дейін осындай балаларға жан-жақты қолдау көрсету ісін реттейтін жаңа заң әзірлеу керек.

Ұлттық құрылтайдың отырыстарын әр облыста өткізудің ұтымды тұсы бар. Алқалы жиында аймақтың дамуына қатысты өзекті мәселелер де қаралады.

Менің тапсырмаммен бүгінгі басқосуға Ақмола облысының бір топ азаматы қатысып отыр. Олардың ішінде ардагерлер, зиялы қауым өкілдері, қоғам белсенділері, кәсіпкерлер мен жастар бар. Мен осы аймақтың дамуына айрықша мән беремін. Жалпы, облыстың экономикалық-әлеуметтік жағдайы жақсы. Бұл мәселе бойынша маған әкім Марат Ахметжанов есеп берді.

Енді Ақмола облысындағы кейбір бастамалар мен жобаларға назар аударғым келеді.

Өздеріңіз білесіздер, мен 2025 жылды «Жұмысшы мамандықтары жылы» деп жарияладым.

Бұл – кәсіптік және техникалық білім беру саласын жаңғыртуға және жұмысшы мамандардың қоғамдағы беделін арттыруға арналған маңызды шешім.

Жастардың мүмкіндігін арттырып, кәсіби бағыт-бағдар беруге баса назар аудару қажет. Олардың сұранысқа ие жұмысшы мамандықтарды меңгеруіне жағдай жасау керек. Бұл – өңір басшыларының бәрінің міндеті.

Жастардың заман талабына сай білім алуын қамтамасыз ету үшін Үкімет пен облыс әкімдігі Қосшы қаласында халықаралық деңгейдегі колледж ашуы керек.

Қаланың Астана іргесінде тұрғанын және тұрғындарының саны тез өсіп келе жатқанын ескерсек, бұл – өте өзекті мәселе.

Қазірдің өзінде алыс-жақын шетелдерге кеңінен танымал Бұрабай жерінің мол мүмкіндіктері бар.

Осы курорттық аймақты дамытудың 2029 жылға дейінгі кешенді жоспары қабылданды. Оны жүзеге асыру үшін шамамен 140 миллиард теңге бөлінеді.

Қаржының жартысына жуығы – жеке инвестициялар.

Үкімет пен облыс әкімдігі құжатта көрсетілген міндеттерді сапалы орындауға тиіс.

Ең алдымен Щучинск-Бұрабай курорттық аймағындағы инфрақұрылымды дамыту қажет. Барлық экологиялық талаптар қатаң сақталуға тиіс. Туристерге әлемдік стандарттарға сай қызмет көрсетілуі керек. Жаңадан салынатын Конгресс-орталық Бұрабайдың бетке ұстар орны болуы қажет. Орталық іске қосылатын болса, демалыс аймағына жұрттың қызығушылығы да арта түседі. Сондай-ақ туристік маусымнан тыс уақытта адамдар көптеп келе бастайды. Үкімет пен әкімдікке осы мәселені тыңғылықты қарастыруды тапсырамын.

Облыстың орасан зор туристік әлеуеті Щучинск-Бұрабай аумағымен ғана шектелмейді.

Демалыс аймағы ретінде мүмкіндігі мол Зеренді, Сандықтау, Ақкөл және басқа да жерлерді жан-жақты дамыту қажет.

Аймақтағы көрікті әрі киелі орындардың бәрі өзара кіріктіріліп, үйлестірілген ауқымды туристік кластер қалыптастыру маңызды.

Бұл ретте жеке туристік нысандар салу үшін жер телімдерін бөлген кезде заңның сақталуын мұқият қадағалау керек.

Облыстағы ерекше табиғи-климаттық жағдай заманауи сауықтыру кешендерін ашуға зор мүмкіндік береді.

Спорттың түрлі саласынан, әсіресе, қысқы спорттан ұлттық құрамаларды даярлау үшін өңірдегі спорт базаларын дамыта беру керек.

Ақмола облысының өкілдері қысқы спорт түрлері бойынша әлемдік және құрлықтық бөсекелерден ел қоржынына жүлде салуға үнемі мол үлес қосып жүр.

Елімізде футболды дамытуға баса мән беру керек деп санаймын.

Демеушілер қаржысы есебінен облыстың стадиондардың көпшілігін жаңғырту қажет немесе жаңа футбол стадиондарын салуды қолға алған жөн. Бұл мәселені бақылауда ұстаймын.

Әрбір облыс, аудан орталығында, кент пен ауылда балаларға арналған футбол алаңы болуға тиіс. Бұл – алдағы екі жылдың міндеті. Оның орындалуын тексереміз.

Сонда ғана біз бүкіл әлемге танымал әрі әлеуметтік, бұқаралық спорт саналатын осы ойынды жаңа деңгейге көтере аламыз.

Балаларды, жасөспірімдерді футболға қызықтыру арқылы лудомания, нашақорлық мәселесін біршама шешуге болады.

Осы салаға жауапты министрлік, Футбол федерациясы, жергілікті атқарушы органдар, кәсіпкерлер клубтық футболды коммерцияландыруға нақты кірісуі керек.

Клубтар облыстық бюджеттерге ғана арқа сүйемей, шетелдердегі секілді өздері де табыс табуды үйренуі керек.

Сондықтан мен кәсіпкерлерді клубтық футболға бизнес ретінде қарауға шақырамын. Футбол клубтары жекеменшікке өтпей, іс алға баспайды. Бұл – әлемдік тәжірибе. Клубтар жекеменшік болса, шетел спортшыларын шақыру құқығына ие болады.

Спортты насихаттау, оны әсіресе балалар мен жасөспірімдер арасында дәріптеу – ұлт саулығының кепілі.

Соңғы жылдары мемлекет қолдауының нәтижесінде балалар спорты қарқынды дами бастады. Бірақ бұл жеткіліксіз.

Сондай-ақ бизнес өкілдері өскелең ұрпақты дене шынықтыруға және спортқа баулу ісіне зор үлес қоса алады деп ойлаймын.

Астанада шығармашылыққа арналған үйірмелерді де, жекелеген спорт секцияларын да ашып, көпке үлгі болып отырған жекеменшік Балаларды дамыту орталығы бар. Бұл тәжірибені басқа аймақтарда да қолданған жөн.

Мемлекет барлық аймақта спорт инфрақұрылымын дамытуға баса мән береді.

Биыл Астанада Ұлттық спорт университетінің, Түркістанда ескек есу спортына арналған каналдың, Қызылордада футбол стадионының, Жетісу облысында дене шынықтыру-сауықтыру кешенінің, Оралда ерекше қажеттілігі бар адамдарға арналған спорт кешенінің құрылысы аяқталады.

Биыл Көкшетауда көпфункционалды спорт кешенінің құрылысы басталады. Бұл Қазақстанда теңдесі жоқ орталық болмақ. Осы жобаны арнаулы мемлекеттік қордан, яғни заңсыз активтерді қайтару есебінен қаржыландыру керек. Үкіметке осы мәселені пысықтауды тапсырамын.

Үш жылдың ішінде екі триллион теңгеден астам заңсыз активтер елге қайтарылды. Бұл қаржының аймақтардағы өзекті экономикалық және әлеуметтік мәселелерді шешуге жұмсалып жатқаны өте маңызды.

«Қуатты аймақтар – қуатты ел» ұстанымы – менің саяси бағдарымдағы мызғымас қағиданың бірі.

Үкімет осы қағиданы негізге ала отырып, облыстардың еншісіндегі әлеуметтік салықты сақтап қалу туралы шешім қабылдады. Алайда облыс әкімдері бюджет қаржысын үнемдеп, тиімді пайдалануы керек.

Елге пайдасы тиетін әлеуметтік маңызы бар жобаларға басымдық беру қажет. Бүгін айтылған бастамалар мен жобалар аймақтардың біркелкі дамуына ықпал етіп, еліміздің одан әрі өркендеуіне жол ашады деп сенемін.

ҚҰРМЕТТІ ОТАНДАСТАР!

Әлемдегі ауқымды өзгерістерге баршамыз куә болып, тіпті, оған өзіміз де қатысып жатырмыз. Бұл үрдістің жалғаса берері сөзсіз.

Басты халықаралық мәселелерді шешуге қатысты жаңа пайымдар мен нарративтер, ерекше көзқарастар мен тәсілдер пайда болды.

Бұрын-соңды болмаған қақтығыстар, ушыға түскен сенім дағдарысы, қадір-қасиеті кете бастаған халықаралық құқық, экономикалық шайқастар қазіргі әлемнің басты сипатына айналды.

Мұның бәрі жаңа технологиялық қалып орныққан, маңызды ресурстар үшін талас-тартыс күшейе түскен, өндіріс және сауда-логистика байланыстары қайта құрылып жатқан, техногендік және табиғи апаттар туындаған кезеңге түспә-түс келіп отыр.

Беделді саясаткерлер мен сарапшылар «дүние жүзі жаппай берекесіздік жайлаған немесе болашағы бұлыңғыр жаңа заманның қарсаңында тұр» деген пікір білдіре бастады.

(Жалғасы 6-бетте)

ТАТУ ЕЛДЕ ТҰРАҚТЫЛЫҚ ПЕН ТЫНЫШТЫҚ БОЛАДЫ

(Соңы. Басы 2-5-беттерде)

Басқаша айтқанда, әлемдегі ескі тәртіп күйреп жатыр, ал жаңа дәуірдің сұлбасы әлі нақты айқындалған жоқ. Көз алдымызда тарихтың жаңа айналымы басталып жатыр.

Жаһандану үдерісінің мән-маңызы жоғалып барады. Мемлекеттік ұлт-шылдық, ықпал жүргізетін аумақтар-ды бөліске салу, әлемдік саясатта аймақтарға бөліну үрдісі алдыңғы қатарға шықты.

Демократиялық моральдық делініп жүрген құндылықтар, оның ішінде ЛГБТ көптеген елге ондаған жыл бойы таңылып келді. Осындай желеумен халықаралық үкіметтік емес қорлар мен ұйымдар көптеген елдің ішкі ісіне негізсіз араласты.

Оның түпкі мақсаты бар болғаны ұрлық, яғни сан миллиардтық бюджетті қалтаға басу екен.

«Даму мен демократия», «адам құқықтары», «баспасөз бостандығы», «сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес» деп ұрандатып жүргендердің бәрінің дерлік жеке байлығы жалақысының мөлшеріне еш сай келмейді.

Сондықтан Президент Трамп бастаған Америка әкімшілігінің жаппай қызмет бабын асыра пайдалануға қатысты оқиғаларды анықтауға және «тұңғыш мемлекет» ұғымына тән саяси екіжүзділікті әшкерелеуге, дәстүрлі моральдық құндылықтарды қалпына келтіруге бағытталған жұмыстары қолдауға лайық. АҚШ-та жасалып жатқан шаруаның бәрі бүкіл әлемге тікелей әсер ететіні баршаға мәлім.

Біз тарих, дәстүр және қазіргі заман құндылықтарын әрдайым бірдей ұстанып келеміз.

Жұртты саяси прагматизмге шақырып, қоғамда заң мен тәртіпті орнықтыру маңызды екенін бұрыннан айтып жүрміз.

Қазір әлемде болып жатқан оқиғалар біздің бағдарымыздың дұрыс екенін көрсетті.

Әрине, шетелдегі жағдайды үнемі ескеріп отыру маңызды. Бірақ біз алдымен өз еліміздің ішкі мәселелеріне ден қоюымыз керек.

Біз ұлттық мүддемізді қорғау үшін алдағы уақытта да ұтымды әрі байыпты әрекет етуіміз қажет. Талай заманнан келе жатқан өкпе-реніштерден, өткенге құр мақтанудан және бәрін орынсыз сынап-мінеуден арылу қажет. Әлеуметтік масылдық пен саяси таяздыққа мейлінше жол бермеуге тиіспіз. Шектен шығып, тым асыра сілтейтін көзқарастарға барынша тосқауыл қойған жөн. Өйткені бұл дүние ақ пен қарадан ғана тұрмайды.

Кез келген мәселеде өзгелерді айыптап, қара бұлтты төндіре беруге болмайды.

Қоғам санасындағы осындай құбылыстар ұлтымызды идеологиялық және мәдени тұрғыдан әлсіретеді. Тіпті, еліміз қазіргі қатыгез әлемде өзгелерге жем болуы мүмкін.

Бір сөзбен айтсақ, біздің ұлттық ой-санамыз мықты болуы керек.

Жаһанды белгісіздік жайлаған бұлыңғыр заманда бәсекеге барынша қабілетті болу үшін барлық жағынан кемел ұлт болуымыз қажет.

Бұл – өркениетті, икемді, мақсатшыл жұрт болу деген сөз.

Біз үшін ешкім елімізді дамытып, көркейтп бермейді.

Қазақстан өз азаматтарымызға, яғни бізге ғана керек.

Біз өз мүмкіндігіміз бен күш-қуатымызға арқа сүйеуіміз қажет.

Сондықтан ұлт ретінде алға басуға не кедергі болса, соның бәрінен арылып, сапалы ұлт болуға тиіспіз.

Елімізді жаһанға жайылып келе жатқан өзгерістерге дайындап, Қазақстанды кез келген сын-қатерге төтеп бере алатын қуатты мемлекет етуіміз керек.

Бұл – менің Президент ретіндегі басты миссиям.

Бұл – тұтас ұлтымызға ортақ маңызды міндет.

Әр азамат мына бір қарапайым қағиданы терең ұғынуға тиіс: бір

орында тұрып қалмай, үнемі өзін жетілдіре білген адам міндетті түрде табысқа жетеді.

Бәсекеге қабілетті ұлт дегеніміз – осы. Біз қолға алған реформалар елдің дамуына зор серпін берді. Қоғамның өзгерістерге деген үмітін оятып, әділдікке деген сенімді қалпына келтірді.

2019 жылдан бері Қазақстан экономикасының нақты өсімі 15,6 пайыз болды. Еліміздің ішкі жалпы өнімі 288 миллиард долларға жетті, ал жан басына шаққандағы ішкі жалпы өнім 46 пайызға дейін артып, 14 мың доллардан асты.

Сыртқы сауда айналымы 45 пайызға жуық өсіп, 140 миллиард доллар болды. Негізгі капиталға салынатын инвестиция бір жарым есеге ұлғайды. Былтыр оның көлемі 19 триллион теңгеден асты.

Инвестиция білім-ғылым саласына 5 еседен астам, көлік саласына 3 есеге жуық, денсаулық сақтау және әлеуметтік қызмет көрсету саласына 3,5 есе көп салынды.

Осы уақытта 500-ден астам мектеп бой көтерді. Көптеген денсаулық сақтау, спорт және басқа да әлеуметтік нысандар ашылды.

4400 шақырымға жуық автокөлік жолдары салынды және жөнделді. Жаңа темір жол желілері пайдалануға берілді. Ондаған өндіріс орны іске қосылды.

Мемлекет ауыл еңбеккерлерін қолдауды барынша күшейтті. Былтыр күзде 27 миллион тонна астық жинап, рекордтық көрсеткішке қол жеткіздік.

Кәсіпкерлікті дамытуға әрдайым баса назар аударылады.

Тұрғын үй құрылысының қарқыны едәуір өсіп, былтыр 19 миллион шаршы метр баспана пайдалануға берілді. Бұл да бұрын-соңды болмаған жетістік.

2019 жылдан бері елімізде 250-ден астам жатақхана салынды. Соның нәтижесінде орын тапшылығы 6 есе қысқарды.

Студенттер саны ұдайы көбейіп, жоғары оқу орындарында 624 мың азамат білім алып жатқанына қарамастан, осыған қол жеткізе алдық. Бұл – жоғары көрсеткіш.

Еліміздің 90 мыңнан астам азаматы шетелде оқиды. Бұл біздің қоғамның ашықтығын көрсетеді.

Азаматтарымыз демалу үшін шетелге жиі шығатын болды.

Біздің көк төлқұжатымыз әлемдегі 92 мемлекеттің аумағына визасыз емін-еркін кіруге мүмкіндік береді.

Қазақстан – халықаралық аренада зор құрметке ие мемлекет, біздің елімізді «орта держава» деп атайтын болды. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы Алматыда Орталық Азия мен Ауғанстан үшін Орнықты даму мақсаттары жөніндегі Біріккен Ұлттар Ұйымының аймақтық орталығын ашу туралы қарар қабылдады.

Осы шешім еліміздің әлемдегі ықпалы мен беделі зор екенін аңғартады.

Бұл деректер бәріміз бір ел болып атқарған жұмыстың бір парасын ғана көрсетеді.

Біз барлық сын-қатерді сенімді түрде еңсеруді және мәселенің бәрін байыппен, іскерлікпен шешуді үйрендік.

Ешқашан популизмге, менмендікке және жалған ұранға жол берген жоқпыз. Әрдайым әділ диалог орнатуға ұмтылдық, қиындықтар пен қауіп-қатерлерді жасырмай, турасын айттық. Нақты ахуалды боямасыз көрсеттік, бос уәде де берген жоқпыз.

Ащы шындық бәріне бірдей ұнай бермейді. Бірақ мұндай қадам жағдайға тура қарап, жалған үмітке алданбау үшін керек.

Әдемі сөйлеп, уәдені үйіп-төккендер емес, мақсат жолында үздіксіз алға ұмтылып, жұртқа жаға бермесе де, аса маңызды шешім қабылдай білетіндер табысқа жетеді.

«Еңбек жолы мұратқа жеткізеді». Бұл – біз атқарып жатқан жұмыстың басты қағидасы.

Қазір геосаяси ахуал ушығып тұр. Мұндай кезде ел бірлігін, қоғамдағы татулық пен тұрақтылықты көздің қарашығындай сақтауымыз керек. Бұл – тұрақты дамуға қажетті ең басты шарт.

Ел ішіндегі өзгерістерге Ұлттық құрылтай мүшелері де орасан зор үлес қосты. Жұртымызды ортақ мақсатқа ұйыстырып, игі істерге жұмылдырды. Алқалы жиын алғашқы күннен бастап жалпыхалықтық жаңғырудың символына айналды. Қоғамдық диалогтың жаңа үлгісі қалыптасты.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық құрылтай отырысындағы сөзінен

Еліміз терең әрі жан-жақты реформаларға енді ғана кірісті. Алдымызда күрделі жол тұр. Біз озық ойлы ұлт ретінде тек қана алға қарауымыз керек.

Алдағы бірнеше он жылдыққа көз тігіп, ауқымды шаруаларды кезек-кезеңімен атқаруымыз қажет.

Біз ұзақ мерзімге арналған мақсатқа ұмтылуымыз керек.

Келешегіміз қандай болуы керек екенін нақты білуге тиіспіз. Себебі дұрыс мақсат қоя білсек қана табысқа жете аламыз.

Тәуелсіздігіміздің 40 жылдығы жақындап келеді. Осы маңызды белеске қандай жетістікпен жетерімізді, оған дейін қандай тарихи міндеттерді орындауға тиіс екенімізді нақты білу маңызды.

Біз шындыққа тура қарауымыз керек. Еліміз бәрінен оза шауып, барлық салада және барлық бағытта бірінші қатарда бола алмайтынын түсінуіміз қажет.

Сондықтан біз өзіміздің басқалардан басым түсетін мықты тұстарымызды жақсы білуге тиіспіз.

Меніңше, Қазақстанның кемінде төрт салада орасан зор мүмкіндіктері бар. Атап айтқанда, цифрландыру ісі мен жасанды интеллект, көлік тасымалы, энергетика, агроөнеркәсіп кешені салаларында елімізді қамтамасыз етіп қана қоймай, аймақтық, тіпті, жаһандық ауқымда ықпалымызды жүргізе аламыз. Бұл қатарға адам капиталын да қосуға болады.

Цифрландыру және жасанды интеллектіні қолдану ісінде еліміз зор жетістікке жете алады.

Біз қазірдің өзінде Біріккен Ұлттар Ұйымының электронды үкіметтің даму деңгейі жөніндегі рейтингінде 190 мемлекеттің ішінен алғашқы 25 елдің қатарына кіріп тұрмыз.

Бірақ мұнымен шектеліп қалуға еш болмайды. Қазақстанға келген шетелдіктерді мұндағы электрондық жүйенің айтарлықтай дамуы таңғалдырады.

Жоғары технологиялар экономиканың және мемлекетті басқару ісінің барлық саласын дамытуға тың серпін беріп, алға бастайды.

Үкімет озық цифрлық тәсілдерді және жасанды интеллектіні жаппай енгізу үшін қолайлы орта қалыптастыруға арналған жұмысты еселеп күшейтуге тиіс.

Біз мәліметтерді сақтайтын және өңдейтін мықты желі түзіп, технологиялық өнімдерді жаппай экспорттауға кірісуіміз керек.

Цифрландыру ісін табысты жүргізу және жасанды интеллектіні жаппай енгізу еліміздің энергетикалық әлеуетіне тікелей байланысты.

Әлемнің цифрландыру ісіне және жасанды интеллектіге негізделген жаңа технологиялық қалыпқа көшуі энергияны көп қажет ететін үдеріс екенін түсіну керек.

Мұндай жағдайда аймақтағы және дүние жүзіндегі энергия тапшылығы үздіксіз арта береді.

Сондықтан Қазақстан өзін электр қуатымен толық қамтамасыз етіп

қана қоймай, оны әлемдік энергетика нарығына да экспорттайтын ірі елге айналуы керек. Бұл – уақыт талабы.

Азаматтарымыз референдумда бірінші атом электр стансасын салу туралы шешімге қолдау көрсетіп, осы стратегиялық міндетті орындауға жол ашып берді. Бұл қадам алыс болашақтағы ахуал қалай болатынын ескере отырып, энергетика саласын кешенді түрде, жан-жақты ойластырып дамыту қажеттігін көрсетеді.

Мәселе еліміздің энергияға деген қазіргі сұранысын қанағаттандыруға ғана тіреліп тұрған жоқ.

Біз үшін ел экономикасының ондаған жыл бойы қарқынды дамуына берік негіз болатын жаңа энергетика саласын қалыптастырудың стратегиялық маңызы бар.

Мен, дәл сол себепті, Қазақстанға бір емес, үш атом электр стансасын салып, ақырында толыққанды ядролық кластер қалыптастыру қажет деп есептеймін.

Осы міндеттің айрықша маңызды екенін ескеріп, мен Президент жанындағы Ядролық энергетика агенттігін құру туралы шешім қабылдадым.

Біз газ бен көмір өндіру ісіндегі мүмкіндіктерімізді, сондай-ақ жаңартылатын қуат көздерінің әлеуетін толық пайдалануымыз керек. Бұған кешенді көзқарас қажет.

Жер көлемі жөнінен әлемде тоғызшыны орын алатын еліміздің, жалпы, көлік-транзит саласында зор мүмкіндіктері бар. Бұл – айрықша назар аударуды талап ететін стратегиялық бағыт. Дүниежүзілік сауда-саттыққа тікелей байланысты болғандықтан оған барлық әлемдік державалар көңіл бөледі. Қазір халықаралық қатынас көлік-логистикалық бағыттар мен мүмкіндіктерді дамытуға ден қояды. Бұл іспен айналысуға біздің географиялық орналасуымыз ықпал етіп отыр.

Қазақстанды Еуразияның көлік-логистикалық хабына айналдыруға көп күш жұмсауымыз қажет. Бұл міндеттің де стратегиялық сипаты басым.

Қазақстанның ауыл шаруашылығындағы әлеуеті зор екені белгілі. Енді соны тиімді пайдаланатын кез келді.

Еліміздің әуелгі мүмкіндіктеріне қарасақ, біз әлдеқашан әлемдегі алпауыт аграрлық мемлекеттің бірі болуға тиіс едік.

Бірақ ауыл шаруашылығына қажетті қаржы салынған жоқ. Оған қоса бұл салада жемқорлықпен айналысатын алаяқтар белең алды. Олардың ішінде мемлекеттік қызметшілер де болды. Жалған мәліметтердің кесірінен мемлекет қағаз жүзіндегі мал санына жылдар бойы субсидия төледі.

Қазір қордаланған мәселенің бәрін шешіп, агроөнеркәсіп кешенін жаңа деңгейге көтеру үшін көп жұмыс жасалып жатыр.

Біз алдағы бес жылда ауыл шаруашылығының жалпы өнімін екі есе көбейтіп, осы саладағы еңбек өнімділігін үш есе арттыруымыз керек. Бұл – өте маңызды міндет.

Қазақстан 10 жыл ішінде бидайды терең өңдеп, дайын өнім өндіретін және оны әлемдік нарыққа шығаратын ең үздік он елдің қатарына қосылуға тиіс.

Мен «Біздің басты күшіміз – адам және оның жасампаздық әлеуеті» деп үнемі айтып келемін. Өйткені білімді, еңбекқор әрі мақсатшыл азаматтар елімізді табысқа жеткізеді.

Қазақстанда азаматтарға дүниеге келгеннен бастап өмір бойы жәрдем беретін тиімді мемлекеттік қолдау жүйесі бар.

«Ұлттық қор – балаларға» және «Келешек» бағдарламалары, тегін орта білім, колледждер мен жоғары оқу орындарында білім алуға бөлінетін өте көп гранттар – мұның бәрі өскелең ұрпақтың қадамы нық болуына септігін тигізетін сан алуан шараның бір бөлігі ғана.

Адамға салынған инвестиция – мемлекеттің ең сенімді әрі дұрыс салымы.

Біз білім-ғылым, медицина, спорт, креативті индустрия салаларына қомақты қаржы бөлуді жалғастыра береміз.

Азаматтардың өзін жан-жақты дамыту үшін барлық жағдайды жасаймыз. Себебі қазіргі заманда жекелеген адамдардың табысты болып, бақуатты өмір сүруі нағыз қуатты мемлекеттің көрсеткіші саналады.

Мен жоғарыда атап өткен басымдықтар, яғни ірі инфрақұрылымдық жобалар, цифрландыру мен жасанды интеллект, көлік транзиті мен энергетика, агроөнеркәсіп секторы және адам капиталы Қазақстанның жаңа әлемдегі орнықты дамуына жол ашатын негізгі факторлар болатыны анық.

Тағы да қайталап айтамын: қазір адамзат жаңа дәуірдің сипаты айқындалатын тарихи жолайрықта тұр. Алға қарай қарыштап дамуға Қазақстанның мүмкіндігі жетеді.

Қазір жер шарының тұрғындары қартайып бара жатыр. Осы тұрғыдан алғанда, Қазақстанды жас әрі білімді азаматтардың елі деп айтуға болады.

Біз еліміздің әлеуетін нығайта түсуіміз керек, яғни азаматтардың мұң-мұқтажына құлақ асатын және ең бастысы, мәселені тиімді шеше алатын әлеуеті мықты ел болуымыз қажет.

Сондықтан білім мен инновацияға негізделген дамыған әрі жоғары технологиялық экономика құруға тиіспіз.

Мұның бәрі азаматтар үшін жасалды. Себебі адам – біздің мемлекетіміз үшін ең басты құндылық.

Біздің ұлтымыздың арман-мұраты Әділетті, Қауіпсіз, Таза, Қуатты Қазақстанды құру идеясынан бастау алады. Біз баршаға және әркімге зор мүмкіндік беретін мемлекет құрып жатырмыз.Бұл – әр азамат өз қабілетін шыңдап, адал еңбегімен отбасын асырай алатын ел болу деген сөз.

Заң мен тәртіп – біздің мызғымас тұғырымыз. Бұл, ең алдымен, еліміздің әр азаматына және барша халқымызға ортақ тәртіп.

Ал біздің идеологиямыз қарапайым әрі түсінікті. Бұл – жаһандағы аса күрделі геосаяси ахуалда елімізді жаңа даму деңгейіне көтеру үшін берік негіз қалау деген сөз.

Мемлекетіміздің тағдыры мен ұлтымыздың берекелі өмірі осыған тікелей байланысты.

ҚҰРМЕТТІ ЖИЫНҒА ҚАТЫСУШЫЛАР!

Сіздер Ұлттық құрылтай аясында көптеген бастама көтеріп, игі істерге ұйытқы болып жүрсіздер.

Отанышыл азаматтардың арқасында еліміз тұрақты дамып келеді.

Баршаңызға тағы да шынайы ризашылығымды білдіремін.

Бүгін өзекті мәселелер талқыға түсті, біз бұл мәселелер бойынша тиісті шешімдерді қабылдадық.

Алдағы уақытта да осылай береке-бірлікте болып, еліміздің болашағы үшін маңызды жұмыстарды бірге атқара береміз деп сенемін!

Ораза қабыл болсын!
Баршаңызға амандық тілеймін!

ЖҮЙЕЛІ ЖҰМЫСТАР ЖАЛҒАСАДЫ

Елордада көлік кешенін жаңғырту бойынша жұмыстар жалғасып жатыр. Бұл туралы Астана қаласы мәслихатының төрағасы Табиғат Зейнұлқабден мәлім етті, деп хабарлады Elordainfo.kz.

«Бүгінде елорда әкімдігі көлік кешенін жаңғырту бойынша жүйелі жұмыстар жүргізуде. Бұл, ең ал-

дымен, 100% мемлекеттік қатысуы бар кәсіпорын арқылы Ақылы автотұрақ кеңістігінің одан әрі жұмыс

істеуін жеке инвестицияларды тартпай қамтамасыз етуді көздейді. Өткен жылдың желтоқсан айынан бастап «Астана автотұрақ кеңістігі» ЖШС-мен мемлекеттік-жекеменшік әріптестік (МЖӘ) келісімшартын бұзу мәселесі қарастырылуда, бұл ретте ақылы тұрақтардың үздіксіз жұмыс істеуі басты назарда» деп жазды Табиғат Зейнұлқабден.

Мәслихат төрағасы қаладағы тұрақ алаңдары туралы да айтты.

«Бүгін әріптестерімізбен бірге бірнеше тұрақ алаңдарын аралап, олардың басқару және күтіп ұстау тиімділігін арттыру қажеттігін атап өттік. Себебі қала тұрғындарынан тұрақтарға қатысты қызмет сапасының төмендігі жөнінде көптеген шағымдар мен өтініштер түсуде. Қазіргі таңда Астанада 10 000 тұрақ орны ұйымдастырылған, олардың саны да, тарифтері де өзгермейді.

Сонымен қатар, LRT құрылыс барысын тексердік. Қазіргі таңда ұзындығы 22,4 км болатын желінің 18 станциясы қарастырылған. Құрылыстың эстакадалық бөлігі толық аяқталды, станциялардың негізгі темірбетон конструкциялары салынды, сондай-ақ №101 (Әуежай) станциясының қасбеттік бөлігінің бір бөлігі дайын. Жолдың жоғарғы құрылым элементтерін төсеу жұмыстары басталды, ал темірбетон шпалдар зауытта дайындалуда» деді мәслихат төрағасы.

БЮДЖЕТТІҢ БАСЫМ БАҒЫТТАРЫ ТАЛҚЫЛАНДЫ

Астана қаласының мәслихат төрағасы Табиғат Зейнұлқабден биылғы бюджетте әлеуметтік салаға ерекше көңіл бөлінетінін айтты.

«Астананың негізгі қаржылық қуатын нақтылау мәселесі кезекті рет тұрақты комиссиялардың бірлескен отырысында қаралды. Кезектен тыс сессия қарсаңында елорданың қосымша бюджет шығындарының негізгі бағыттары мен басымдықтары пысықталды. Биылғы бюджетте әлеуметтік салаға ерекше көңіл бөлінеді» деп жазды мәслихат төрағасы.

Отырыста Астана ауданда-

рының әкімдері мен энергетика, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, құрылыс және басқа да инфрақұрылымдық басқармалардың өкілдері тыңдалды.

«Көтерілген мәселелер қатарында абаттандыру, көгалдандыру, жолдарды салу және жөндеу, мектептерге қосымша құрылыс жүргізу, сондай-ақ мемлекеттік қажеттіліктер үшін жер учаскелерін сатып алу шаралары бар.

Соңғы бірнеше жылда мәслихат депутаттары басқармалар мен аудандық әкімдіктерден келіп түсетін бюджеттік өтінімдерді қалыптастыруға тікелей атсалысып келеді. Бұл – қаржының тиімді және мақсатты жұмсалуын қамтамасыз етудегі маңызды қадам. Қала тұрғындарының өмір сүру сапасын арттыруға бағытталған бастамалар алдағы уақытта да басты назарда болады» деді Табиғат Зейнұлқабден.

МЕРЕКЕЛІК МАРАФОН

Елорданың әл-Фараби атындағы Оқушылар сарайында Көрісу күні аталып өтті. «Дәстүр» атты марафонға астаналық Білім басқармасының өкілдері, әл-Фараби атындағы Оқушылар сарайының «Аналар мектебі», «Балқадиша» орталығының аналары, ата-аналар мен мектеп оқушылары қатысты.

Индира
БЕРЖАНОВА

Көрісу күні – қазақ халқының көнеден келе жатқан ұлттық мейрамы. Бұл күн әл-Фараби атындағы Оқушылар сарайында жыл сайын 14 наурызда аталып өтеді.

– Амал келгенде амандық білісу – көне заманнан жалғасқан айрықша дәстүріміз. Қыстан шығып, шуақты көктемге аман жеткен ағайын осы күні бір-бірімен көріседі. Халқымыз ежелден осындай ғұрыптар арқылы

бауырмалдық пен жанашырлықты, татулық пен мейірімділікті дәріптеп, ұрпақтың бойына асыл қасиеттерді сіңіре білген.

Көрісу күні тек өткеннің сарқыншағы емес, бұл – қазақ халқының бүгінгі және болашақтағы маңызды дәстүрлерінің бірі. Ұрпақтар сабақтасығы үзілмеу үшін бұл дәстүрді дәріптеу біздің міндетіміз деп есептеймін. Бүгінгі қоғамдағы өзгерістерге қарамастан, ұлттық құндылықтарымызды ұмытпай, оларды сақтап, келер ұрпаққа жеткізу баршамызға парыз,

– деді әл-Фараби атындағы Оқушылар сарайының әдіскері Гульзира Оспанова.

Марафон барысында Оқушылар сарайының 2-қабатында қазақтың ұлттық бұйымдарынан көрме ұйымдастырылды. Ұлттық құндылықтарды дәріптеу мақсатында хореография, театр және вокал бөлімдерінің қатысуымен қазақтың ұлттық ойындары, салт-дәстүрі мен өнері көрсетілді. Концерттік бағдарламаның соңында шашу шашылып, бауырсақ тартылды.

Кеше еліміз «Көрісу күні – Амал мерекесін» атап өтті. Аталған мерекені елордалықтар да өте жоғары деңгейде тойлады.

ҚОЛ АЛЫСЫП, ТӨС ҚАҒЫСТЫ

Шапағат
ӘБДІР

Мерекеге орай Алматы ауданына қарасты Белсенді ұзақ өмір сүру орталығының әжелері Көрісу күні «Еуразия» сауда үйінде жиналған қала тұрғындарымен қол алысып, төс қағысты. Сондай-ақ халықтың қыстан аман-есен шыққанына, көктемге аяқ басқанына қуанып, қауышып жүздескен ата-әжелеріміз жиналғандарға амандық тілеп, ақ батасын берді. Әрі Амал мерекесінің құрметіне концерттік бағдарламасын ұсынып, сауда үйіне келушілерге көтеріңкі көңіл күй сыйлады.

Ұйымдастырушылар осындай мерекелерді өткізу арқылы халықтың көңілін көтеріп қоймай, олардың арасындағы қарым-қа-

тынасты нығайтуға да үлкен үлес қосқылары келгендігін айтады.

– Әрине, сауда орындары сияқты көпшіліктің жиналатын жерлерінде мұндай шаралар ұйымдастыру, адамдарға өзара түсіністік пен құрметті арттыруға мүмкіндік береді. Осы арқылы сауда орнына келушілердің көңіл күйлері көтеріліп, қоғамдағы мейірімділік пен татулықтың тұғыры биіктей түседі. Біз «Әдем!» ардагерлер ансамблімен концерттік бағдарламаларды ұйымдастырып жатырмыз. Ал біз айтатын халық әндеріне сатушылар мен дүкенге келушілердің назары ауып, көрсеткен ықыластары ерекше болды, – дейді ұйымдастырушы Бахытжан Төлеубаева.

Бұдан кейін Амал мерекесінің жалғасы «Аймақ-Тау» сауда үйінде жалғасты.

БАЛАЛАРДЫ ҚУАНЫШҚА БӨЛЕДІ

Елорданың Сарайшық ауданында «Наурызнама» онкүндігі аясында ерекше қажеттілігі бар балаларға арналған «Көрісу күні – Амал мерекесі» атты танымдық іс-шара өтті.

Жиында «Бақытты шаңырақ» қоғамдық қорының өкілдері балаларға Көрісу күні мерекесінің маңызы мен қазақ халқының салт-дәстүрлерін ойын арқылы түсіндірді.

«Мұндай мәдени шаралар, әсіресе, ерекше балалар үшін өте маңызды. Көрісу күні, Наурыз сияқты ұлттық мерекелерді білу керек, өйткені бұл олардың рухын көтеріп, көптеген жаңа нәрселерді білуге мүмкіндік береді. Мәселен, бүгін қазақтың ұлттық ойындарына қатысып, салт-

дәстүрді біліп, шығармашылықта бақ сынады» дейді ұйымдастырушы, «Бақытты шаңырақ» қоғамдық қорының қызметкері Жанна Тәкенова.

Балалар арасында түрлі викториналар өткізіліп, арқан тартыс пен орамал тастауда бақ сынап көрді, содан кейін модельдеу бойынша шеберлік сыныбына қатысты.

Жиын соңында Сарайшық ауданы әкімдігінің қолдауымен бүлдіршіндерге сыйлықтар табыс етілді.

Ержан ҚОЖАС

ҚҰРЫЛЫСҚА ҚАЖЕТТІ ЖАБДЫҚ ДАЙЫНДАЙДЫ

«Кәсіпорын өткен жылы сәуір-мамыр айында құрылды. №1 Индустриялық парктен 5 гектар жер алып, жобаға қомақты инвестиция құйдық. Біздің мақсатымыз – алдымен елдегі ішкі сұранысты қанағаттандыру. Қазір жыл сайын Қазақстанның түкпір-түкпірінде құрылыс жұмысы көбейіп келеді. Осыған қажетті заттарды толық қамту керек. Жалпы бізден бұрын ашылған компания бар, ол Алматы қаласында орналасқан. Екінші болып біз осындай жобаны қолға алдық» дейді ComInvestGroup ЖШС бас директоры Дәурен Тәкеев.

Дәуреннің сөзінше, Индустриялық парктен алынған 5 гектар аумақтағы өндіріс екі кезеңге бөлінген. Қазір біріншісі бойынша жұмыс жүріп, өнім шығып жатыр. Ал екіншісі жоба – болашақта кәсіпорын өнімділігін одан әрі арттыруға арналған. Сондай-ақ кәсіпорын елімізде жүріп жатқан «Жайлы мектеп» жобасы бойынша оқушы орындығы мен парталарын да дайындайды. Тіпті зауыт күші бір айда 2 мың орындық пен партаны қажетті жерге жіберуге қауқарлы көрінеді. Өйткені жақында ғана елдегі салынған екі «Жайлы мектептің» осындай керектісін аз уақытта сапалы етіп бітіріп берген.

«Кәсіпорын ішіндегі өндіріске пайдаланып отырған құрылғылар заманауи әрі соңғы үлгідегі десек болады. Кәсіпорын құрар алдында көрші Қытай елінен арнайы роботтық жүйемен жұмыс істейтін екі технологиялық жабдық алдырдық. Бұл аппарат – белгілі бір өнімді арнайы енгізілген бағдарламамен өзі кесіп, өзі дәнекерлеп береді. Біз сөзбен айтқанда, бір робот 4 дәнекерлеушінің жұмысын атқара береді. Тағы бір айтатыным, зауыт іші бірнеше бөлімнен

Құрылғанына жыл толмаған ComInvestGroup серіктестігінің жұмысы қарқынды. Астана қаласы маңындағы №1 Индустриялық парк ішінен орын тепкен кәсіпорын құрылысқа қажетті жабдықтар дайындайды. Дұрысы, көп қабатты үйдің қабырғасы мен еден плиталарын құю кезінде керекті тіреу бағаналарын, мінбе сатысы мен қалыптарды (опалубка) шығаруда. Сондай-ақ қосымша мектепке қажет орындық пен парталар және ғимарат сыртына түрлі нұсқада қоршау шарбақтарын да тапсырыспен орындап келеді.

тұрады. Қалыптарды қалпына келтіру немесе жөндеу, жаңа қалыптар, мінбе сатысы мен

тіреу бағаналарын дайындау, мектепке қажет орындық-парталарды шығару сияқты цехтар

өз жұмысын тиянақты атқарып келеді» дейді ол.

Зауытта алғашқы кезде 10-

15 адам ғана жұмыс істеген. Бүгінде тапсырыс ұлғайған соң жұмысшылар саны 50-55 адамға ұлғайыпты. Жалақылары да тұрақты.

«Біздің шығарған құрылыс жабдықтары өз елімізден бөлек, көрші мемлекеттерге де кетеді. Мысалы, жақында Өзбекстанға өнімнің бір бөлігін жібердік. Енді Қырғызстанмен де келісімге дайындалып жатырмыз. Жалпы зауыт басшылығы жылда халықаралық сауда көрмелеріне қатысу арқылы өнімдерін тұрақты көрсетіп отырады. Сол

арқылы кәсіпорынға тапсырыс ұлғайып та келеді. Алдағы мамырда Астанада өтетін көрмеге де қатысамыз. Ал негізгі тұтынушының басым бөлігі – еліміздің құрылыс компаниялары» дейді бас директор. Компания өз қызметкерлеріне тегін түскі ас және ағзаға қажетті витаминді жеңіл тағамдар (сүт, айран) қарастырған. Бұған қосымша жұмысшылар маусымдық киіммен қамтылыпты.

«2024 жылы Сәкен Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университетінің «Механика және металл өңдеу» мамандығын бітірдім. Ал былтыр жазда осы кәсіпорынға бірден жұмысқа орналастым. Алғашқыда қиынға соқты. Бірақ тәжірибелі әріптес ағалардың арқасында зауыт тіршілігін тез игердік. Мұндағы міндетім – тапсырыспен келген құрылыс заттарына қажетті темірді арнайы сызбамен кесіп, дәнекерлеу цехына жөнелту. Жұмысым өзіме ұнайды» дейді лазерлік кесу аппаратының операторы Еркінбек Болыс.

21 жастағы жас маманның биыл Президент Қасым-Жомарт Тоқаев жариялаған Жұмысшы мамандықтары жылынан күтері көп. Әсіресе, ол өз қатарластарының осы салаға жиі келіп, жұмыс істегенін қалайды.

«Барлығымызға бірдей мұғалімдік немесе заңгерлік қызмет қайда?! Мен көбіне-көп біздің технологиялық немесе өндірістік салаға жұмысшы күші жетпейтінін естимін. Ол рас. Көп жағдайда менің құрдастарым келуге тартыншақтайды. Әрине, әрқайсысының өз себептері бар болар. Бірақ ел дамуына өз үлесінді қай тұрғыдан алсақ та адал, таза еңбекпен қоссаң, ол – үлкен жетістік. Ал біздің салаға келу үшін ең алдымен, өзіңе сенімділік керек. Сонда ғана белгілі бір нәтижеге жетуге болады деп есептеймін» дейді Еркінбек.

Сұлтан СЕЙІТ

ИНТЕРНЕТ-АЛАЯҚТЫҚ ӘДІСТЕРІ ҚАНДАЙ?

Инновациялық технологиялардың жыл сайынғы дамуымен интернет-алаяқтық жаһандық проблемаға айналууда.

Киберқылмыстарды жасау әдістері әртүрлі.

Қазіргі уақытта интернет-алаяқтық келесі негізгі түрлерін атап өтуге болады:

- онлайн сатып алу кезіндегі алаяқтық;
- Whatsapp аккаунтын бұзу;
- инвестициялық жобалар;
- мемлекеттік органдар немесе банктер қызметкерлерінің атынан қоңыраулар;
- жасанды интеллектті қолдану арқылы және т.б.

Алаяқтар жасанды интеллект

арқылы таныстарының немесе туыстарының дауысын бұрмалап, олардың атынан көмек сұрап қоңырау шалуы мүмкін.

Осыған байланысты «Заң және тәртіп» қағидасын орындау мақсатында Сарайшық ауданының прокуратурасы азаматтарды интернет-ресурстарды пайдалану кезінде қырағы және сақ болуға шақырады, атап айтқанда:

- «EGOV.kz» сайтына онлайн несие-лер мен микрокредиттерді алудан өз еркімен бас тарту туралы функцияны қосу;
- онлайн сатып алу кезінде төлеуге

асықпау, сатушылар мен веб-сайттарды мұқият тексеру;

- бейтаныс адамдардан күдікті сілтемелерге өтпеу;

- күрделі құпия сөздерді және екі факторлы аутентификацияны пайдалану;

- бейтаныс адамдарға ешқашан банк картасының деректері мен құпия сөздерін айтпау. Құқық қорғау органдары мен екінші деңгейдегі банктердің қызметкерлері ешқашан азаматтардың жеке деректерін сұрамайтынын есте ұстаған жөн;

- әрекет ету және сену алдында интернеттегі ақпаратты мұқият тексеру қажет.

Астана қаласы Сарайшық ауданының прокуратурасы

Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің ұсынымдары негізінде Әділет министрлігі таяуда лицензияларды қайта рәсімдеу мерзімін 3 жұмыс күнінен 20 минутқа дейін қысқартып, толығымен автоматтандыру процесін жүзеге асырды.

САНАУЛЫ МИНУТТАРДА ҚАЙТА РӘСІМДЕЙДІ

Бұрын адвокаттар, нотариустар, сот сарапшылары мен жеке сот орындаушылары бұл қызметті алу үшін бірнеше күн күтуге мәжбүр болса, енді өтініш автоматты түрде өңделіп, дайын құжат қызмет алушының «жеке кабинетіне» жіберіледі.

Агенттіктің ұсынымдары аясында бұл процестер толық автоматтандырылып, ақпараттық жүйелер интеграцияланды. Соның нәтижесінде қағазбастылық жойылып, бұрын талап етілетін қосымша құжаттарды ұсыну қажеттілігі алынып тасталды. Аты-жөні өзгерткен тұлғалар ту-

ралы мәліметтер автоматты түрде тексеріліп, нәтиже қызметкерлердің араласуынсыз беріледі. Осылайша, лицензияларды қайта рәсімдеу уақыты 98,6%-ға қысқарып, қызмет көрсету процесі айтарлықтай жеңілдетілді.

Қызмет алу процесіндегі бұл жаңашылдық мемлекеттік қызметтерді жетілдіруге бағытталған Кешенді жоспар аясында жүзеге асырылып отыр. Жоспарда 492 шара қарастырылып, оның ішінде 141 қызметті толық электрондық форматқа көшіру, ал 82 қызметті автоматтандыру көзделген.

ЖАСТАРДЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ – БАСЫМ БАҒЫТ

Елдегі әлеуметтік жағдайдың жай-жапсарын халықтың, әсіресе жастардың жұмыспен қамтылуымен бағамдауға болады. Астанада жұмыссыздықты шешу мәселесіне ерекше ден қойылып келеді. Қала әкімдігі жұмыспен қамту бойынша бірнеше бағдарламаның жүзеге асуына мұрындық болып, тұрақты түрде бос жұмыс орындары жәрмеңкесін ұйымдастыруды да жақсы дәстүрге айналдырған. Соның арқасында жұмыс берушілер де кадр тапшылығын толтырып, өз кәсібін дөңгелетіп отыр. Бұл өз кезегінде қаланың гүлденуіне ғана емес, ел экономикасының тұрақты өсуіне де серпін беріп келеді.

Индира
БЕРЖАНОВА

ЕҢБЕККЕ ЖОЛ АШАДЫ

Елордалық «Еңбек» мобильділігі орталығының ақпаратына сәйкес, Мансап орталығына 2025 жылдың наурыз айындағы жағдай бойынша жұмыспен қамту мәселесімен жолыққан жұмыссыз ретінде 16438 адам тіркеуде тұр, оның 5983-і – 35 жасқа дейінгі жастар.

– Жастар арасында есепші, заңгер, экономист, құрылыс және білім саласының мамандықтарына сұраныс көп. Бұл бағытта жұмыспен қамтудың бірнеше шарасы іске асуда. Атап айтқанда, «Жастар практикасы», «Алғашқы жұмыс орны», «Ұрпақтар келісімшарты» және кәсіптік оқыту. Қазіргі таңда жұмыспен қамтудың белсенді шараларына «Жастар тәжірибесімен» – 771 адам, «Алғашқы жұмыс орны» жобасымен – 235 адам, «Ұрпақтар келісімшарты» жобасы бойынша 1 адам жұмыс істеуде, – деді Мансап орталығы жастарды қолдау бөлімінің басшысы Аида Жамангарина. Аталған жобалар орталық тіркеудегі азаматтарға субсидияланатын, яғни айлық жалақысы мемлекет тарапынан төленетін жұмыс орындарын ұсынады. Оның ішінде: «Жастар тәжірибесі» жобасы мамандығы бойынша алғашқы

«Алғашқы жұмыс орны» жастардың еңбек нарығында бәсекеге қабілетін арттыруды, оларды қажетті еңбек дағдылары мен бірінші жұмыс орнына бейімдеуді қамтамасыз етеді. Оған жұмыс іздеп жүрген ЖОО түлектері, жұмыс тәжірибесі жоқ жастар қатыса алады. Бағдарлама ұзақтығы – 18 ай. Субсидия (жалақы) мөлшері – 30 АЕК немесе 117960 теңге. Жобаға қатысушыға кәсіби білімін және жұмыс тәжірибесін беру үшін тәлімгер бекітеді. Аталған жобаға қатысу мерзімі аяқталғаннан кейін жұмыс беруші жұмыссызды кемінде 12 ай мерзімге тұрақты жұмыс орнына жұмысқа орналастыруға міндетті. «Ұрпақтар келісімшарты» жобасы жұмыссыздарды жұмысқа орналастыруға, зейнет жасына толған жұмыскерді ауыстыруға арналған. Бағдар-

лама ұзақтығы – 6 ай. Субсидия (жалақы) мөлшері – 30 АЕК немесе 117960 теңге. Аталған жоба шеңберінде жұмысқа орналасқан адамдарға зейнет жасына жеткенге кемінде 6 ай қалған немесе зейнет жасындағы тәлімгер тағайындалады. Осы жобаға қатысу мерзімі аяқталғаннан кейін жұмыс беруші жұмыссызды тәлімгердің бос жұмыс орнына немесе басқа бос орынға ауыстыруға міндетті.

Кәсіптік оқыту өтінім негізінде жүргізіліп, жұмыс берушілер қажетті мамандарды тегін оқыта алады. Оқу аяқтағаннан кейін бағдарламаға қатысқан адамды жұмыс беруші 12 айдан кем емес уақытқа тұрақты жұмысқа орналастырады. Оқытудан өтіп жатқан жұмыссыздар оқу ақысын төлеу бойынша мемлекеттік қолдау бар. ҚР заңнамасында жұмысшы біліктілік бойынша техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында оқып жатқан студенттер үшін белгіленген мөлшерде стипендиямен, сондай-ақ, жол жүруге, тұруға және медициналық тексерістерден өтуге материалдық көмекпен қамтамасыз етіледі. Сонымен қатар биыл жұмыссыз жастарды кәсіптік оқыту екі бағыт бойынша ұйымдастырылады. Бірі жұмыс берушілердің өтініші бойынша білім беру ұйымдарында өткізіледі. Жұмыс берушілердің өтініші бойынша оқитын тұлғаларға барлық оқу кезеңі үшін медициналық тексеруден өтуге 2 АЕК (7864 теңге) және 43574 теңге мөлшерінде стипендия төленеді. Ал екіншісі жұмыс берушілердің жұмыс орындарында оқытын жұмыссыздардың еңбекақысы оқу кезеңінде Мансап орталығы арқылы төленеді. Еңбекақы көлемі айына салықтарды, міндетті әлеуметтік аударымдарды, пайдаланылмаған еңбек демалысы үшін өтемақыларды және банк қызметтерін қоса алғанда, экологиялық жәрдемақы төлемдерін есептемегенде 20 АЕК – 78640 теңгені құрайды.

**ЕЛОРДАДА 2025 ЖЫЛДЫҢ НАУРЫЗ
АЙЫНДАҒЫ ЖАҒДАЙ БОЙЫНША
ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ МӘСЕЛЕСІМЕН
ЖОЛЫҚҚАН ЖҰМЫСсыз РЕТІНДЕ
16438 АДАМ ТІРКЕУДЕ ТҰР, ОНЫҢ 5983-І
35 ЖАСҚА ДЕЙІНГІ ЖАСТАР**

– Жұмыс берушілер кәсіпорында субсидияланатын жұмыс орындарын ашып, Мансап орталығында тіркелген жұмыссыздарды қабылдай алады. Оқу орындарын аяқтаған жастар, мамандығы бойынша жұмысқа орналаспаған жағдайда, Астана қаласы Мансап орталығына келіп, аталған жұмыспен қамтудың белсенді шараларының біріне қатыса алады. Жұмыспен қамтылған жұмыссыздардың еңбекақысы толығымен немесе ішінара мемлекет тарапынан «Еңбек» мобильділігі орталығы арқылы төленеді. Жалпы қалада жұмыспен қамтудың белсенді шараларының жылдық жоспары жасақталып, айына 2 рет бірқатар іс-шара ұйымдастырылып отырады. Оның ішінде азаматтар көп жиналатын жерлерде тұрақты жұмысқа орналасу, жұмыспен қамтуға жәрдемдесу және кәсіпкерлік бастамаларды қолдау шараларына қатысу мүмкіндігі туралы ақпараттық-түсіндіру жұмыстары жүргізіледі. Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдары мен жоғары оқу орындарының білім алушылары арасында жұмыспен қамту шараларымен қамту бойынша кездесулер ұйымдастырылып, Мансап орталығы мамандары ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізуде, – деді А.Жамангарина. Қазіргі уақытта маникюр шебері, педикюр шебері, шаштараз және аспаз мамандықтары бойынша оқуға қабылдау жүргізілуде.

ЖАҢА КӘСІП МЕНГЕРЕДІ

Бас қалада жүзеге асып жатқан Joltar жобасы қала тұрғындарына жұмыс тауып беріп қана қоймай, білігін және кәсіби мүмкіндігін арттыруға көмектесіп жатыр. – Joltar жобасы 2023 жылы жазда Астана қаласы әкімдігінің бастамасымен қолға алынды. Жобаның операторы – «Жаңа мүмкіндік» қоры. Мақсаты – жұмыспен қамту арқылы халық табысын арттыру. Мақсатты аудиториясы – жұмыссыз азаматтар, бағыт-бағдары жоқ, НЕЕТ санатындағы жастар, ауыл-аймақтан көшіп келген азаматтар. Азаматтар үшін оқыту толығымен тегін. Оқу аудиторияларында кіреберіс-тегі практикалық сабақтарға арналған барлық құрал-жабдық тегін беріледі. Жастар қалауы бойынша бірнеше курстан оқытудан өте алады. Ал биыл 10 мыңға жуық азаматты оқытпақшымыз, – деді Joltar жобасының PR-менеджері Тимур Мусин. Joltar жобасы аясындағы қысқа мерзімді оқыту бағдарламасы 18-50 жас аралығындағы Астана тұрғындары үшін тегін түрде қолжетімді. Оқудан кейін қатысушыларға сертификат беріледі. Ал түлектердің кандидатуралары jumystar.kz атты жұмыс және қызметкерлерді іздеуге арналған сайтта тегін жарнамаланады. Жоба аясында азаматтар 10 жұмысшы және 7 цифрлық мамандық бойынша оқытудан өте алады. Олар: тігінші, сәнгер-құрастырушы,

сатушы-кассир, бухгалтерлік есеп негіздері, корпуслық жинастыру негіздері, Kaspi-магазинде сату негіздері, аяқ киім жөндеу және кілт әзірлеу, электрғазбен дәнекерлеу, автокөлік майын және шинасын ауыстыру маманы және бариста. Сонымен бірге жобаға қатысушылар SMM, сайт құрастырушы, видеомонтаж, графика дизайнері, контент-криэйтор, таргет маманы және бастапқы цифрлық дағдылар бойынша білім ала алады. Курсқа 18 бен 50 жас аралығындағы Астана тұрғындары ғана жазыла алады. «Баршаға мүмкіндік» модульдік пункттерінде келушілерді арнайы дайындықтан өткен кеңесшілер қарсы алып, бірқатар қызметті ұсынады. Мемлекеттік қолдау шаралары бойынша кеңес беру, қысқа мерзімді оқуға жазылу, жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу (jumystar.kz платформасында тіркеу, бұл жерде қаладағы 2 мыңнан астам кәсіпорынның бос жұмыс орындары жиналған), қосымша цифрлық көмек көрсету қызметтері көрсетіледі. – Біз үшін жастардың тек цифрлық дағдыларды ғана емес, жұмысшы мамандықтарды да үйренуге қызығушылық таныту маңызды. Себебі жобаның идеологиясы – еңбек адамының имиджін арттыру. Азаматтардан келіп түскен өтініштердің басым бөлігінде белгілі бір курсқа емес, жалпы жаңа дағдыларды меңгеру мүмкіндігіне қызығушылық басым. Жас буын жұмысшы дағдыларын hard skills ретінде қарастырады, оларды алғашқы рет еңбек нарығына шығу үшін қажет деп санайды. Сондықтан олар бариста, корпуслық жинастыру жасау және басқа да жұмысшы мамандықтарын қуана үйренуде. Ал цифрлық дағдыларды фрилансқа шығу мүмкіндігі ретінде қарастырады, – деді Т.Мусин.

JOLTAR: ЖАҢА МҮМКІНДІК, ТҰРАҚТЫ ТАБЫС

Астанада жүзеге асып жатқан Joltar жобасы елорда тұрғындарына жаңа мамандықтарды игеруге, білімін жетілдіруге және табысын арттыруға көмектеседі. Жобаның игілігін көргендердің бірі Ақбаян Болат өз қызығушылығын тұрақты табысқа қалай айналдырғаны туралы айтты.

Ақбаян өз мамандығы бойынша 10 жылдан астам еңбек етті. Бірақ үш декрет демалысы мен ұзақ үзілістен кейін ол кәсіпке қайта орала алмады. Осы жылдар ішінде – 12 жылдан астам ол тігіншілікпен айналысып, бірте-бірте хоббиін кәсіби қызметке айналдырды. – Мен хобби ретінде тігін тігумен айналыстым және арасында шағын тапсырыстар алып тұрдым. Уақыт өте келе бұл салада дамығым келетінін түсіндім, сондықтан тігінші, сәнгер мамандығын меңгеруді жөн көрдім, – дейді Ақбаян Болат. Ол Joltar жобасы туралы SMM оқып жүрген көршісінен білген. Осыдан кейін

«Баршаға мүмкіндік» модульдік пунктіне барып тігін және киім дизайны курстарына жазылды. Бұған дейін онлайн шеберлік сабақтарына қатысқан Ақбаян оқытушылардың жоғары кәсібилігін және оқудың ыңғайлы форматын атап өтті. – Тіпті курстар аяқталғаннан кейін де мұғалімдер бізге көмектесуді тоқтатқан жоқ. Сабақта біз қажетті, нақты білім алдық. Екі сағаттық сабақ әп-сәтте зымырап өтіп, екі апталық жаттығу керемет қарқынды болып шықты. Бірде-бір сабақтан қалмадым, әйтпесе барлық материалды меңгеру қиынға соғатын еді. Бар назарым оқуға бөлінді, – деді ол.

Оқуын бітіргеннен кейін Ақбаян тігін өндірісінде белсенді жұмыс істей бастады. Қазір түрлі көйлектің дизайнын жасап, үйден тапсырыс қабылдайды. Жақында керекті техникаларын толықтай жаңартқан ол тұрмысқа арналған машиналарды өнеркәсіп машиналарына ауыстырды, бұл көтерме тапсырыстарды орындауға мүмкіндік берді. Енді өзінің жеке студиясын ашуды жоспарлап отыр. – Курстар маған күшті серпін берді. Бар болғаны 15 күннің ішінде болашағымды түбегейлі өзгерткен білім алдым. Бұл жоба тек Астанада ғана емес, бүкіл Қазақстанда дамиды деп сенемін, – деді Ақбаян Болат.

САХНАНЫҢ КӨРІНБЕЙТІН Кейінкерлері

Айгүл
УАИС

Театрдың іші әрдайым жарық, жайлы әрі қауіпсіз болуы энергетика бөлімінің қызметкерлеріне байланысты. «Астана Операның» энергетика бөлімінде бас энергетик, аға инженер, екі инженер маман, үш электрші мен төрт кезекші электршіні қосқанда 12 адам жұмыс істейді. Әрқайсысының өз жауапты аймағы бар, алайда олардың барлығын театрдың электрмен үздіксіз жабдықталуын қамтамасыз ету сынды ортақ міндет біріктіреді. Олардың «Астана Опера» театрындағы әр күні елден бұрын басталады. Ғимарат пен сахнаға әлі ешкім келмеген кезде электршілер сақадай сай болып жұмыс орындарында отырады. Дәліздер мен залдарда жарықты қосып, тазалық жұмысын жүргізуге жағдай жасайды, одан кейін театрдың негізгі қызметтерімен байланыс жасайды.

Біздің бөлім – театрдағы ең маңыздысы, – дейді кезекші электрші Асылбек Баттаков. – Егер электр қуаты болмаса, онда спектакльдер де, дайындықтар да, ештеңе де болмайды. Мұнда кезекші электршілер күндіз-түні ауысыммен жұмыс істейді. Оларды кез келген сәтте, яғни дайындық, спектакль, концерт, тіпті экскурсия кезінде де жолықтыруға болады. Электршілер барлық жүйенің ақаусыз жұмыс істеуін қадағалап, ақауды сол арада жояды. Олар монтаж жұмысымен айналысады, атап айтсақ, трансформаторларды ауыстырып, жаңа розеткалар мен шамдарды орнатады, сызбалармен жұмыс істейді. Олардың еңбегі – тәжірибе мен білімді талап ететін күрделі техникалық жұмыс. Барлық процесті аға инженер Янош Мужикпен бірге инженер мамандар бақылап отырады. Янош Мужик Қазақстанға Венгриядан келіп, елімізде қалған, Будапешт техникалық университетін «энергетика» мамандығы бойынша тәмамдап, осы салада өмір бойы еңбек етуде.

Біреулер театр сабағын өткізсе, енді бір жерде дайындық жүріп жатады, ал тағы бір залда әлеуметтік желілерге ролик түсіреді, олардың барлығына жарық қажет, – деп әңгімеледі Руслан Алпыспаев. – Біз тұрақты қозғалыста жүріп, жүйелердің істен шықпауын қадағалаймыз.

Көрермендер театрға барлығы дайын кезде, яғни залдарда аспашамдар жарқырап, сахнада сәулелі күрделі композициялар жанғанда, ал дәліздер мен грим бөлмелеріне жайлы көмескі жарық түсіп тұрғанда келеді.

Көрермендер келгенге дейін барлығы жұмыс істеп тұрғанына көз жеткізуіміз керек, – дейді электршілер.

Олар құрылғыларды іске қосып, жарық түсіретін құралдарды тексереді, жүйелердің барлығын қайта қарап шығады. Дегенмен техника кесте бойынша іске қосылғанмен, күтпеген жерден өтініштер түсуі мүмкін. Мәселен, режиссер сахнаны қараңғылатуды жаңа жерде жасауды ұйғарады, жарық берушілерге қосымша қуат көзі қажет болады, ал қызметтердің енді біріне тез арада жарық жағу немесе жарықты сөндіру керек.

Спектакль басталар алдында кезек-

«Жұмысшы мамандықтары жылында» еңбек адамының мәртебесін көтеру, өскелең жастарды осы салаға тарту, еңбек нарығында сұранысқа ие мамандықтар бойынша білікті кадрларды даярлау маңызды. Кез келген жұмысшы құрметке лайық. Олардың қай салада болмасын еңбегі өлшеусіз. Соның бірі – «Астана Операның» бүкіл электр жүйесін реттеп жүрген электр мамандары.

ші жарық ешкім тас қараңғыда қалып қоймайтындай етіп сөнеді.

Біз әртістер үшін арнайы көк түсті жарық жағамыз, ол көзді қарықтырмайды, бірақ сахнаны көруге, сүрініп кетпеуге мүмкіндік береді, – деп түсіндірді мамандар.

Антракт аяқталғаннан кейін көрермендер өз орындарын оңай табуы үшін негізгі шамдардың жанып тұруы маңызды. Содан кейін зал әп-сәтте қараңғыланып, спектакльдің атмосферасы қайтарылады және әртістерге көк түсті жарық жағылады.

Барлығы мінсіз және кешігусіз, үйлесімді жасалуы керек, сондықтан бұл жерде өзіміздің айла-тәсілімізді қолданамыз, – дейді Олег Стеценко.

Жарық беруші мен электрші мамандықтарының ұқсас болғаны сонша, оларды жиі шатастырып жатады. Бірі сахнаның көркемдік жарықтандырылуына, келесісі техникалық бөлігіне жауап береді, алайда екеуі де электр құрылғыларымен жұмыс істейді. Ең күрделі тапсырмалардың бірі – театрдағы шамдарды ауыстыру.

Фойедегі, камералық залдағы, үлкен көрермендер залындағы аспашамдар өте үлкен. Бұл аспашамдар әдемі көрінгенмен, олардың да шамдары күйеді. Сол кезде оларды ауыстырып көріңіз! Бұл үшін қызметкерлер құрылыс сатысын, электр мұнарасын, сақтандыру жүйелерін пайдаланады, биіктегі жұмыс альпинистікінен кем түспейді.

Фойедегі негізгі «Penelope» аспашамының салмағы – 1,5 тонна, биіктігі – 5,5 метр және диаметрі – 5 метр. Онда 221 лампа орнатылған. Ал сыртқы жарықтандыруды қоспағанда, театр бойынша барлығы 18368 шам орнатулы. Күн сайын бір жерде шам күйетіндіктен, оларды ауыстырмайтын күніміз жоқ. Былтыр біз сахнада ауқымды жобаны жүзеге асырдық. Энергетикалық блок-тан бастап сахнаға дейін 1,5 шақырым

кабель төсеп, үлкен қуатты екі электр шкафын іске қостық, – деп әңгімеледі Янош Мужик.

Жаңа ғана дәлізде шамды ауыстырып келсе, бір минуттан кейін: «Басқа залға келіңіз» деген қоңырау түседі. Театр электршілерінің өмір ырғағы осындай – таусылмайтын, байқалмайтын, десе де бұл сахна әр кеш сайын жарқырап, ал театр өз ғажайыбында тыныстауы үшін қажет.

Жұмыс күні кеш аяқталады. Көрермендер залдан шығып, әртістер сахнадан кеткенмен, театр әлі де жұмыс істеп тұрады. Өйткені бұл кезде фойеде соңғы меймандар суретке түсіп жатады, тек жарықтың сол азайғаны оларға кешті аяқтау қажет екенін білдіртпей еске салады.

Электртехника қарқынды дамып келеді. Егер бұрын театрда қыздыру шамдарын, содан кейін люминесцентті және энергия үнемдейтін шамдарды пайдалансақ, бүгінде жарықдиодты жарықтандыруға басымдық беріледі.

Біз шамдарды ауыстырып қана қоймаймыз, жаңа технологияларды

меңгереміз, сызбаларды өзгертеміз, энергияның үнемделуін қадағалаймыз, – деп пікірін қосты бас энергетик.

«Жұмысшы мамандықтары жылы» аясында бұл мамандық әрдайым сұраныста болатынын атап өткім келеді, – деді Олег Стеценко. – Электршінің жұмысы жақсы төленеді, білімнің өмірде де, жұмыста да қажет болады. Ал театр электршісінің басқаларынан тағы бір ерекшелігі – оның дайындықтарға кіріп, спектакльдерді тамашалай алуында.

Осылайша, шымылдыңтың арғы жағында қала отырып, электршілер жүздеген адамға – әртістерге, театр қызметкерлеріне және көрермендерге қолайлы жағдай жасайды, театрға жан бітіріп, атмосферасын қыздыратын әрі асқақ өнердің дүниеге келуіне көмектесетін жарықты басқарады.

ҚАУІПТІ ӘРІ ҚАЖЕТТІ...

Электр инженері. Тіпті жалпылама сөзбен elektrik деп те атайықшы. Екінің бірі аяқ баса бермейтін бұл мамандықты таңдайтындар қазір сиреп барады. Дегенмен жоқ емес. Соның бірі – астаналық Қосылбек Нәсіпханұлы. Студент кезден осы мамандықтың нанын тауып келеді. Елорда маңындағы №1 индустриялық паркте орналасқан «Қазақстан Параманут Инжиниринг» компаниясында жұмыс істейтін ол осында шығатын әскери техникалардың электр жабдықтарына қатысты қосалқы бөлшектерді дайындайды.

Ержан
ҚОЖАС

«Жұмысқа дайындық таңғы жетіден басталады. Үйден зауытқа келіп, күнделікті мамандардың, яғни медициналық тексерістен өтеміз. Әрі қарай кәсіпорын ішінде асхана бар. Сонда таңғы ас дайын тұрады. Одан соң өзіміз жұмыс істейтін цехтың күнделікті жоспарлау минутына қатысып, атқаратын жұмысымызды талқылаймыз. Онда кемшіліктер де, жетістіктер де айтылады. Бүгінге қандай меже бар, тапсырыстар легі қандай, бәрін алдын ала жоспарлаймыз. Артынша жұмыс басталады. Жалпы аптасына 6 күн жұмыс істеймін» деп күнделікті жұмыс барысын баяндады Қосылбек.

Қосылбектің айтуынша, өз жұмысыңды сапалы атқарсаң ғана жұмыс орның немесе кез келген тапсырыс берушіге сыйлы боласың. Бұл – заңдылық. Әрі сол арқылы қоғам ортасына да өз мамандығыңның беделді болуына ықпал етесің.

«Адам өз сүйікті ісін тапса, ол жұмыс орнына сапалы да пайдалы кадр бола болады. Мәртебесі өседі. Мүмкін, кейбір адамдар бізге жоғарыдан қарап, басқаша көзқарас танытуы мүмкін. Қарапайым жұмысшы не болмашы маман деп ойлайды ғой. Мұндай пікір бөтен адам емес, тіпті өз туыстарыңның арасында да кезігуі мүмкін. Бірақ мұны сен қабылдамауың керек. Ішкі санаң «өз жұмысыңды адал атқарып, еліме, қоғамға шын пайдамды тигізіп жатырмын» деген ойды үстем етсін. Сонда ғана саған айналадағы айтылған сөздер маңызды болмайды.

Ал расымен бүгінде біздің мамандық бойынша тапшылық сезіледі. Өйткені, көп жас буынның бұған тәуекелі жете бермейді. Қазір біздің компания жылына жүзден аса машина құрастырады. Сондықтан біздің салаға сұраныс жылдан-жылға артуда» дейді ол.

Иә, жоғарыда айтқандай, «Қазақстан Параманут Инжиниринг» зауыты біздің қорғаныс саласына өте қажет «Арлан», «Алан», «Номад» пен «Барыс» сияқты брондалған әскери машиналар шығарады. Кейіпкеріміз мұндай көліктердің өте қажет бөлігі – электр қондырғыларына

керекті ток желілерін сызба бойынша дайындайды. Әрі ол өте тиянақты түрде жасалмаса, жаңа шыққан көліктің ақаулығына әкеледі. «Электр жүйесі дұрыс жиналмаса немесе қате құрастырылса, өз компанияңа зиян тигізетінің белгілі ғой. Жалпы біздің мамандық иелерінің қай жерде де ешқашан қателесуге құқы жоқ» дейді Қосылбек сөз арасында.

«Әкем адал еңбекпен нан табу жайлы жиі айтатын. Тіпті бала күнімді әлдебір қызығушылықпен ұрлық жасағанымда өте қатты жазалағаны бар. Содан кейін ұрлықтың түбі өзіңе зиян екенін санама сіңіп кетті (күліп). Ал жалпы есейгенше ауылда мал бағып, шөп шауып өстік қой. Ата-анам мені де, бауырларымды да таза еңбекке тәрбиеледі. Таза еңбек етсең ғана адал несібе келетінін ұғындырды» деп ағынан жарылды ол.

Әріптестері де Қосылбектің өз жұмысына тиянақты екенін айтады. Кәсіпорынға келгелі барлық қызметтестерімен тез тіл табысып кеткен.

«Жақсы маман жеткілікті қой. Бірақ оның ішінде жақсы азамат еді деп баға беретіндер қатары көп емес. Қосылбек – жақсы кадр ғана емес, біздің арамызда азаматтығы ерекше деп бағалауға тұрарлық жігіт. Келген сәттен бастап жұмысын өзіне керемет сіңіріп, қызметтестеріне тез үйреністі. Екіншіден, ол мамандығына қатысты жаңа дүние іздеп тұрады. Өзін дамытуға келгенде бәрін ысырып қоятыны рас» дейді оның әріптесі, кәсіпорынның электромонтаж шебері Алмас Аманкелдіұлы.

Бізге белгілі бір дерек бар. Ең қауіпті мамандықтар тізіміндегі 4-орында электрик тұрады екен. Былтыр шетел сарапшылары мынадай бір статистика келтірді. Мәселен, 100 мың электртіктің 30-дан астамы өз жұмысын атқару кезінде қаза табады. Расымен де сырт көзге қарапайым көрінсе де мамандықтың біз біле бермес қиямет жұмысы көп. Әрі тым қауіпті. Кәдімгі шырмауық шөбіндей шатаса біткен көп ірілі-ұсақты электр токтарын ажыратып, оны қайта жалғау сынды жұмыстар жүйкеге әсер етпеске қоймас.

НҰРҒИСА ТІЛЕНДИЕВ – 100

Аманғали
ҚАЛЖАНОВ

САЗДЫҢ ПІРІ – НҰРҒИСА

Астанадағы Ұлттық академиялық кітапханада күйші-композитор, дирижер, «Отырар сазы» фольклорлық-этнографиялық оркестрінің негізін қалаушы, Қаз КСР және КСРО Халық әртісі, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, Халық қаһарманы Нұрғиса Тілендиевтің туғанына 100 жыл толуына арналған «Саздың пірі – Нұрғиса» атты музыкалық кеш өтті.

Іс-шараға жиналғандар композитордың өмірі мен шығармашылығы туралы ойларын ортаға салып, азаматтық, адами келбетіне, күйшілік, композиторлық, дирижерлік дарынына тоқталды. Ұлттық академиялық кітапхана басшысының орынбасары Нұржан Жолдыбалинов майталман музыканттың ғасырлық мерейтойы биыл ЮНЕСКО және ТҮРКСОЙ аясында аталып өтетінін, Нұрғиса Тілендиев қазақ музыкасының дамуына өлшеусіз үлес қосқанын айтты.

Кешті жүргізген күйші, К.Байсейітова атындағы Қазақ ұлттық өнер университетінің оқытушысы, халықаралық байқаулардың лауреаты Айтолқын Тоқтаған Нұрғиса Тілендиевтің сан қыры жайында әңгімеледі. Көрнекті жазушы Әбіш Кекілбайұлының композитордың шығармашылығын сипаттаған «Аспан ашылып, шуақ шашылып, дүние жарқырап, Алатау жапырылып, Атлант сапырылып кеткендей» деген сөздерін келтірді. Нұрғиса Тілендиев 500-ге жуық музыкалық шығарма жазып, әртүрлі жанрды қамтығанын, соның ішінде увертюра, романс, поэма жазғанын атап өтті.

«Қалай болғанда да, Тілендиевті ұлы еткен қазақтың киелі қара домбырасы десем қателеспеймін. Әкесі Тіленді дәулескер күйші болған. Өмірден ерте өтсе де, ұлына домбыра үйретіп ұл-

герді. Домбыра шертіп отырған 5 жасар Нұрғисаны академик Ахмет Жұбанов байқап, жасы жетпесе де екі жас қосып, музыка училищесіне алып келеді. Тілендиевтің дарыны жан-жақты болғаны сонша, Латиф Хамиди «биге икемділігі бар

екен» деп балетке жібереді. Сонда 2-3 айдай билеп жүргенде, Арқаның белгілі күйшісі Әбікен Хасенов домбыраға ебін байқап, «мына балаға обал болды ғой, музыкаға берсеңдерші» деп айтқан бойда Ахмет Жұбанов та іссапардан қайтып келіп,

домбыраға қайтып алады» деді Айтолқын Тоқтаған.

Оның айтуынша, Нұрғиса Тілендиев кәсіби тұрғыдан бокспен де айналысып, жарыстарға қатысқан. Бірақ Ахмет Жұбанов «Не бокс, не музыка» деп қатал шарт қойған. Сонда музыканы

таңдаған. Екінші дүниежүзілік соғысқа жасы жетпесе де сұранып, Берлинге дейін жеткен. Әскери қызметін жалғастырмақ та болған. Бірақ бұған да Ахмет Жұбанов қарсы болып, «өнерге керексің» деп райынан қайтарған.

Нұрғиса Тілендиев «Қарлығаштың құйрығы неге айыр?», «Ақсақ құлан» мультфильмдерін, «Менің атым Қожа», «Қылы кезең», «Қыз Жібек» көркем фильмдерін музыкамен әрледі. Кинорежиссер Сұлтан Қожықовтың «Тілендиевтің музыкасы «Қыз Жібекті» халықтық фильмге айналдырды» дегені бар. Осы фильмде композитордың қалауымен жас Қайрат Байбосынов ән салған. Бүгінде әйгілі әнші, ұстаз, Қазақстанның халық әртісі, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты бейнеқұттықтау жолдап, Нұрғиса Тілендиевпен 13 жасында танысқанын, Алматыға оқуға келгенде композитор жағдайын біліп тұрғанын айта келе, «Қыз Жібек» кезеңі, әндері жайлы әңгімеледі.

Күйші, фольклортанушы, ұстаз, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Айтжан Тоқтаған, күйші-композитор, дирижер, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Айтжан Жайымов, композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Серік Еркімбеков Нұрғиса Тілендиев туралы салиқалы әңгіме өрбітті.

Күйші, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Анар Мұздаханова әкесі Айтбайдың ауыр жарақаттан кейін сахнаға қайтып оралуына Нұрғиса Тілендиев себепші болғанын айтты, «Аққу» күйін Нұрғисаның қолынан үйренгенін жеткізді, осы күйді тартып берді. Алматыдағы Н.Тілендиев атындағы мемориалды музей басшысы Мөлдір Тұрсынбекқызы аталмыш музеймен таныстырды. Күйші, К.Байсейітова атындағы Қазақ ұлттық өнер университеті дәстүрлі музыкалық өнер факультетінің деканы Батырлан Әбенев «Арман» атты Нұрғиса Тілендиевтің күйлері жинағын шығарып, магистрлік жұмысын майталман музыканттан қорғанды. Ол сол жайлы әңгімелеп, «Әлкисса» күйін шертті.

Кеш барысында №1 балалар музыка мектебінің «Серпер» домбырашылар ансамблі «Келе жатыр құс қайтып», Е.Рахматиев атындағы Мемлекеттік академиялық филармония әншісі, мәдениет саласының үздігі Данияр Мұқан «Күндер-ай», Р.Бағланова атындағы «Қазақ-концерт» мемлекеттік концерттік ұйымы «Халық қазынасы» ұлттық өнер орталығының әншісі, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Құмарбек Қалқатай «Аралдағы жеңеше-ай» әндерін салды. Жиналғандар «Нұрғиса Тілендиев – 100» атты кітап көрмесін тамашалады.

Гүлсина Мирғалиева Т.Жүргенов атындағы Мемлекеттік театр және кино институтының «драма режиссурасы» мамандығының қазақ бөлімінде білім алды. Самара облысында дүниеге келген қыз қазақ тілін еркін білмесе де, шамасы келгенше талпынып үйреніп, жоғары оқу орнына келгенде ұстазы Қазақстанның халық әртісі, профессор Маман Байсеркеұлының шеберханасына түседі. «Асқар Тоқпановтың тоқпағы» деген сияқты ұстазының режиссерлік әдістемесінен өз шеберлігін арттыра түседі. Оқу оңай болмады, 5 жылдың ішінде 16 студенттен 5 шәкірт қана диплом алды.

Гүлсина Бақытжанқызы 2000 жылы Ш.Құсайынов атындағы Ақмола облыстық қазақ музыкалық драма театрында бас режиссер болып жұмыс істеген. Бұл театрда қойған Н.Гогольдің «Ревизор» комедиясы негізінде «Конвейер» деген композициялық қойылымы 2001 жылы Алматы қаласында өткен шағын комедиялардың I республикалық театр блиц-фестивалінде жеңіске жетіп, Каир қаласында халықаралық эксперименттік театр фестиваліне қатысты.

2002 жылы Н.Жантөрин атындағы Маңғыстау облыстық қазақ музыкалық драма театрының көркемдік жетекшісі әрі бас режиссері болып тағайындалады. Н.Жантөрин театры – Қазақстанда жас театр болса да, арқалап жүрген жүгі ауыр, беделді театрларымыздың бірі. Сол кезде театрдың директоры болған ҚР еңбегі сіңген мәдениет қайраткері Нұрнұз Мұханов – театрдың биік белестен көрінуіне атсалысып келе жатқан белгілі тұлға. Кез келген фестиваль, гастрольге театрды бастап шығып, театр жұмымымен көптеген жүлдені қанжығасына байлады. Гүлсина екеуі театрдың «барометрі» іспеттес өнер ошағын алға жылжытты.

Режиссурадағы табысты еңбектерімен көзге түскен Гүлси-

ЖАҢАЛЫҚҚА ЖАНЫ ҚҰШТАР

Өнерге құштарлығымен, театрға деген махаббатымен көзге түсіп жүрген аруларымыздың бірегейі – театр режиссері, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, Қ.Қуанышбаев атындағы Қазақ ұлттық музыкалық драма театрының көркемдік жетекшісі Гүлсина Мирғалиева. 50 жас мерейтойына абыроймен жетіп отырған ол талай белесті бағындырды. Оның шығармашылығы өнердегі өзінің ерекше қолтаңбасымен, жаңашылдығымен, заманауи формалар мен стиль әкелумен ерекшеленеді.

на 2006 жылы Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері атағына ие болды. Әртүрлі бағыттағы жанрларға бара алатынын паш етті. Мысалы, «Перзентхана» қойылымында нәзік жанды аруларымыз арқылы әлеуметтік тақырыптарды ашып айтудан тартынбаған. Бұл қойылым бүгін өте өзекті, сахнадағы әйелдердің отбасындағы түрлі мәселені көтеріп, әр әйелдің басындағы жағдайлар көрермендердің көңілін босатып, бала қадірін, әйелдердің жан дүниесін ашатын көркем спектакльге айналған. Гүлсинаның бір ерекшелігі, қандай спектакль алса да, оған жан бітіріп түрлендіре алады.

Орал қаласында өткен Махамбет Өтемісұлының 200 жылдығына арналған XI республикалық театрлар фестивалінде Б.Беделханұлының «Махамбет» поэтикалық драмасының қоюшы режиссері Гүлсина Мирғалиева «Режиссерлік ізденісі үшін» аталымы бойынша лауреат атанды. Ізінше қазақтың ұлы ақыны Абай Құнанбайұлының отыз сегізінші қара сөзінің негізінде қойылған «38 немесе Қарақұрт» атты эклектикалық жанрда қойған спектаклі театр сахнасының төрінен берік орын алды, театр сыншылары мен өнер қайраткерлерінің жоғары бағасына ие болды.

Гүлсина ұлттық шығармалармен әлемдік көркем туындыларда да театр сахнасына ерекше интерпретациямен сахналап, «Жаңа драма» бағытында да өзінің қолтаңбасымен танылып жүр. Атап айтқанда, А.Пушкиннің «Моцарт пен Сальери» шағын трагедиясы, М.Булгаковтың «Шебер мен Маргарита» эклектикасы, Т.Уильямстың «Арман трамвайы» драмасы, Стефан Цвейгтің «Қорқыныш» («Страх») новелласының негізінде «Сатқындық» («Измена») деген атпен орыс тіліндегі сахналық нұсқасын жасаған. А.Володиннің «Қос жебе» драмасы, Ә.Кекілбайдың «Абылай хан», «Махаббат мұнарасы» драмасы, М.Әуезовтің «Қаракөз», «Қаралы сұлу», Ғ.Мүсіреповтің «Қозы Көрпеш-Баян сұлу», С.Құдайбергеннің «Перзентхана», Н.Сауданбекұлының «Әлиханнның аманаты», А.Чеховтың «Шебер мен Маргарита» («Страх») новелласының негізінде түзілген «Зілзала», А.Камюдін «Калигула» трагедиясын сахналаған.

Спектакльдерге тән ортақ белгі – сахналық ойды жеткізудің айрықша жанрда, жаңаша

стильде, бөлек қалыпта берілуі. Гүлсина Бақытжанқызы бір туындыда бірнеше шығарманың әр алуан элементін қолдана отырып, шебер үйлестіріп ұсына алады. Бұл спектакльдерде айтылған мәселелер әлі күнге дейін өзегін жойған жоқ. Темпо-ритмі қарқынды дами-тын әрекетке құрылуы да спектакльдің ұтымды шығуының дәлелі десе болады. Мәселен, театрдың 20 жылдық тарихында өзінің кәсіби ұстанымы мен шығармашылық әлеуетін нық сеніммен паш етіп келген Г.Мирғалиева өзінің ой-тұжырымын жеткізуде көбіне иллюстрация, коллаж әдісінде, яғни стиль жағынан қарама-қарсы өзгеше режиссуралық шешімде береді.

Гүлсина Мирғалиеваның көбіне дайын драматургиялық материалдан гөрі күрделі әрі қызықты прозалық шығармаларды таңдап, инсценировкаға баруының өзін батылдық деп қабылдаймыз. Ол Жантөрин театрының репертуарлық саясатын өте сауатты құруымен танылды. Спектакльдің көркемдік деңгейі тікелей режиссерге байланысты. Тіпті актер мүмкіндігін де режиссердің ашатыны баршамаызға белгілі. Бұл театрда қойылған спектакльдерге ортақ тағы бір ерекшелік – қойылымның ре-

жиссерлік соны шешімінде, режиссерлік айрықша пайымда ұсынылуында. Дегенмен Гүлсина Мирғалиева сияқты есімі өнер әлеміне танымал шығармашылық иесінің режиссер, тұлға ретінде жұмысына баға берумен қатар шығармашылық жан дүниесін ұғу оңайға соқпайды. Ол – қазақтан шыққан әйел режиссерлердің бірегейі. 2014 жылы А.Камюдін «Калигула» трагедиясын сахналады. Бұл трагедияда режиссердің шешімімен Рим императоры Калигуланың тарихына сүйене отырып, қоғамды басқарған қаныпезер әміршілері халықты қанау синдромын зерттеу арқылы қарастырылған. Калигуладай адамдар кез келген елде тамырын тереңге жайып бара жатқаны – ауқымды мәселе. Жаңа қоғам орнатуды жоспарлаған Калигуланың теріс пиғылы мен түсінігінен туындаған жалғандық пен ұятсыздыққа белшесінен батқан құрылым қойылымға арқау болды.

2019 жылы режиссер Г.Мирғалиева австриялық белгілі жазушы Стефан Цвейгтің «Қорқыныш» («Страх») новелласының негізінде «Сатқындық» деген атпен орыс тіліндегі сахналық нұсқасын көрермен назарына ұсынды. Спектакльде бүгінде өзекті мәселенің бірі

болып тұрған әйел мен ер арасындағы түсінбеушілік, сенімсіздік, сатқындық, опасыздық, қорқыныш сияқты өмірі бітпейтін мәселені моноспектакль жанрының қиындығына қарамастан бір актрисамен сәтті сахналап көрсете алған.

Режиссер Г.Гориннің «Геростратты ұмыту» пьесасын Қ.Төлеуішовтің аудармасымен «Атың өшсін...» атауымен қойды. Мұнда режиссер шығармадан қарқынды әрекетке құрылған қойылым жасаған. Қанат Жүнісовтің «Алғашқы махаббат» атты комедиясы Жантөрин театрының сахнасында Г.Мирғалиеваның режиссурасымен 2019 жылдың көктемінде ұсынылды.

Гүлсина Бақытжанқызы Қ.Қуанышбаев атындағы Қазақ ұлттық музыкалық драма театрына көркемдік жетекші болып келгенде М.Әуезовтің «Қаракөз» трагедиясы сияқты ұлттық нақыштағы қойылымдарымен елорда театрында өзіндік көзқарасын білдіріп келеді. Режиссер сахналаған Төлен Әбдіктің «Парасат майданы» психологиялық драмасы да адамды өз-өзімен арпалысып, әрқашан биік талғаммен қарауға үндейді, өмірдегі моральдық құндылықтардың жойылуы мен шындықтың үстемдікке жетуі туралы ой салады.

Гүлсина Мирғалиева театрмен қатар Астана қаласындағы К.Байсейітова атындағы Қазақ ұлттық өнер университетінде «театр режиссері» мамандығы бойынша алғаш рет өз шәкірттерін тәрбиелеуді қолға алды. Ол театрда жүріп, талай актерлер мен режиссерлерге өз білімін үйретіп, кәсіби маман ретінде көп тәжірибе жинақтады. Ендігі кезекте төл шәкірттерін тәрбиелеп, Маман Байсеркеұлының жолын қуып, болашақ өнер майталмандарын қанаттандыратынына сеніміміз мол.

Нартай ЕСКЕНДІРОВ,
К.Байсейітова атындағы
Қазақ ұлттық өнер
университетінің доценті,
театртанушы, PhD докторы

Наурызана онкүндігі

14 НАУРЫЗ
Көрісу күні – Аман мерекесі
Үлкендерге арнайы сәлем беріп, құрмет көрсету, ізгі тілек жаудыру салты

15 НАУРЫЗ
Қайырымдылық
Игі істер дәстүрін тарату қоғамда қайырымдылық мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді

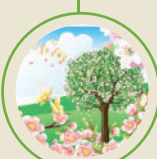
16 НАУРЫЗ
Шаңырақ
Сүйіспеншілік, құрмет, сенім, өзара көмек, мейірімділік, жанашырлық, анаға құрмет, ұрпақ сүйе

17 НАУРЫЗ
Мәдениет және ұлттық салт-дәстүр күні
Ұлтты ұлт ететін айрықша белгілердің бірі – мәдениеті мен өнері

18 НАУРЫЗ
Ұлттық киім күні
Халық рухының шағылысын бейнелейтін ұлттық дизайнның көркемдігі мен қайталанбас өрнегі

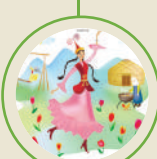
19 НАУРЫЗ
Жаңару
Өз өмірінде және әрбір қазақстандықтың өмірінде жаңа кезеңнің басталуы

20 НАУРЫЗ
Ұлттық спорт
Мәдени мұраны сақтау, жас ұрпақтың ұлттық сана-сезімін күшейту

21 НАУРЫЗ
Ынтымақ
Наурыз мейрамы бізді ұлттық өзекке оралтып қана қоймай, ел ішіндегі ағайын мен сырттағы бауырларды байланыстырушы көпір ретінде қызмет етеді

22 НАУРЫЗ
Жыл басы
Халқымыздың дәстүрлері мен құндылықтарына қайта оралудың символы әрі жаңа тарихи кезеңді бастауға дайындық

23 НАУРЫЗ
Тазару
Наурыз ертеден табиғат тазалығы мен адамның ішкі жан дүниесінің тазалығын сақтап, үйлесімде болуын үндейді

Наурыз

15 НАУРЫЗ
«Жанашырлық пен қамқорлық – еліміздің тірегі» қайырымдылық акциясы

Достық үйі

16 НАУРЫЗ
11:00

«Армысың, әз-Наурыз» фестивалі

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

16 НАУРЫЗ
15:00

«Бақытты шаңырақ иелері» шығармашылық кездесу

Музыкалық жас көрермен театры

16 НАУРЫЗ
17:00

Тал бесіктен – жер бесікке...

Филармония залы

17 НАУРЫЗ
15:00

«Қазағымның дәстүрлері-ай» ұлттық этнографиялық сайыс

Достық үйі

18 НАУРЫЗ

«Әз-Наурыз – жаңару мен жаңғырудың бастауы» фольклор сағаты

№2 балалар кітапханасы

18 НАУРЫЗ
14:00

«Қош келдің, әз-Наурыз» мерекелік ойыны

№8 көпшілік кітапхана

18 НАУРЫЗ
15:00

«Ең әдемі киім – ұлттық киім» этнофестивалі

Ұлттық музей

18 НАУРЫЗ
«Жігіт сұлтаны» республикалық байқауы

М.Өтемісұлы атындағы Оқушылар сарайы

19 НАУРЫЗ
«Жас таланттар-2025» қолөнер байқауы
Железнодорожный тұрғын алабы

19 НАУРЫЗ
12:00

«Наурыз – береке мен дәстүр мерекесі»

№1 балалар кітапханасы

20 НАУРЫЗ
«Ұлы дала ойындары» отбасы эстафетасы

«Qazaqstan» спорт кешені

21 НАУРЫЗ
17:00

«Достық сазы» концерті

Ұлттық әскери-патриоттық орталық

23 НАУРЫЗ
20:30-21:30

«Жер сағаты» шарасы

21-22 НАУРЫЗ
12:00, 16:30

«Наурыз-думан» қуыршақ шоуы

Қуыршақ театры

21 НАУРЫЗ
«Қош келдің, әз-Наурыз»

Достық үйі

21-22 НАУРЫЗ
«Наурыз мейрамы»

Қаланың барлық ауданында

22 НАУРЫЗ
«Наурыз сыйлығы»

Бейбітшілік және келісім сарайы

22 НАУРЫЗ
18:00

«Абай-Тоғжан» спектаклі

Музыкалық жас көрермен театры

Редакция қолжазба иелерінің пікірлері мен көзқарасын бөлісуі шарт емес.

Газет ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 23.05.2018 ж. тіркеліп, №17120-Г куәлігі берілген. Меншік иесі: «Elorda Aqparat» ЖШС
Директор – Олжас СЫДЫҚБЕК

Бас редактор – Еркін ҚЫДЫР

Бас редактордың орынбасары – Ғалым ҚОЖАБЕКОВ

Газетте жарияланған материалдарды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

Газет сейсенбі, бейсенбі және сенбі күндері шығады.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауап береді.

Газет «ASTANA AQSHAMY» газеті редакциясының компьютерлік орталығында теріліп, қатталды. Тираж – 5100. Апталық таралымы – 15 300
Тапсырыс № 30
Баспахана: Астана қаласы, Сілеті көшесі, 30-үй
«Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС

Редакция мекенжайы:
010000, Астана қаласы, Достық көшесі, 13, «Нурсая-2» ТК

Қабылдау бөлмесі:
тел./факс: +7 (7172) 42-43-81
Жарнама: 42-43-52
Va-reklama@mail.ru

aqsham1990@mail.ru
Кезекші редактор – Райхан РАХМЕТОВА